4 9de jaargang nr. 4 okt-nov-dec 2011

Meander

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

Natuur rondom Leie, Schelde en Zwalm

Teksten voor de Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september.

INHOUD

3 Beste natuurvrienden
4 In het spoor van de strooiwagen
8 The image of nature
9 Kinderkaart NP Herzele
10 Waar gebeurd
11 Energie voor meer natuur
12 Brieven uit Warre
15 Boekbespreking
16 Diachromus germanus; loopkever
16 Dag van de trage weg
Kalender, uitneembaar katern
17 Signaalsoorten
18 Vogelwaarnemingen juni-augustus
20 De schrik der mycofagen
23 Week van het bos
23 Natuurbericht.be
24 Help! Een teek
25 Toetreding NP Herzele tot VA+
25 We delen in de vreugde
26 De mediawatcher
27 We delen in de rouw
28 Reis naar Turkije, paasverlof 2012
28 Inhoud Limoniet
31 Voor wie een feromoontje?
31 Planten in de kijker

COLOFON

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen. De vereniging wil het beleid en het behoud, de educatie en de studie van de natuur mede vorm geven.
Tel: 015/29.72.20
www.natuurpunt.be

Lidmaatschap
Je wordt lid door 24 euro te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, of op rekening 390-0621301-71 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67 te 9800 Deinze, tel. 09/386.38.95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de **ledenadministratie** van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei:
Bart Magherman,
Leonce Roelsstraat 5,
9620 Zottegem, t: 09/360.09.99,
b.magherman@skynet.be.

natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
http://vlaamseardennenplus.be

Contactpersonen
Regio: Vlaamse Ardennen *plus*
•Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•Peter Breyne 09/384.73.08
peter.breyne@inbo.be
•Website en Flits
dominiek.decleyre@gmail.com

Afdelingen
•Deinze plus
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
•Herzele
Herman Van den Broecke 054/50.09.41
herman.vandenbroecke@gmail.com
•Oudenaarde
Jean De Lafonteyne 0495/63.25.91
jean.de.lafonteyne@pandora.be
•Ronse
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•Schelde-Leie
Geert De Sutter
de.sutter.geert@telenet.be
•Scheldevallei
Peter Breyne
peter.breyne@inbo.be
•Vlaamse Ardennen
Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•Groot Zingem
Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54
ed.vandenabeele@skynet.be
•Zwalmvallei
Vincent Decroock
vincent.decroock@fulladsl.be

Kernen
•Rondom Burreken
Filip Hebbrecht 055/49.55.63
filip.hebbrecht@pandora.be
•Werkgroep Bos t'Ename
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be

Werkgroepen
•Invertebraten (Lampyris)
Ronny De Clercq 055/45.63.42
ronnydeclercq@pandora.be
•Paddenstoelen
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
•Planten
Karel De Waele 09/386.45.60
karel.de.waele@skynet.be
•Vogels
Paul Vandenbulcke 055/49.60.12
paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
•Zoogdieren
Paul Van Daele 055/23.92.10
paagmys@gmail.com

Limoniet (natuurstudietijdschrift)
•Geert De Knijf 055/42.16.45
geert.deknijf@inbo.be

Reservaten met projectnummer
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf **40 euro** en stort je op rek. nr. 293-0212075-88 van Natuurpunt met vermelding van het projectnummer:
•Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
•Bois Joly 6625
Patrick Alexander
patrick.alexander@scarlet.be
•Bos t'Ename-Volkegembos 6121
Guido Tack 0474/90.02.30
guido.tack1@telenet.be
•Bovenlopen Zwalm 6142
Heidi Demolder 055/42.16.45
heidi.demolder@inbo.be
•Burreken 6602
Dirk Van Den Berghe
dirkvandenberghe.z@skynet.be
•Dikkelvenne
Jacques Vanheuverswyn 09/324.09.42
jacques.vanheuverswyn@pandora.be
•Duivenbos 6632
De Neve Johan 054/50.18.59
natuur.herzele@scarlet.be
•Feelbos-Kalkoven 6185
Lucien Vanden Daele 055/38.70.54
•Grootmeers 6650
André Vandecapelle 0498/45.93.42
andre.vandecapelle@skynet.be
•Heurnemeersen 6063
Gerard Mornie
gerard.mornie@pandora.be
•Kordaelbos 6605
Lieven Kinds 09/383.71.39
lieven.kinds@scarlet.be
•Langemeersen 6076
Alexander Van Braeckel 0473/854562
alexander.tine@telenet.be
•Leiemeersen van Astene en Bachte 6109
Koen Houthoofd 09/328.11.08
koen.houthoofd@ugent.be
•Maarkebeekvallei 6670
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•Middenloop Zwalm 6160
Ward Verhaeghe 0476/60.02.15
wardverhaeghe@yahoo.com
•Munkbosbeekvallei 6151
Laurent Flostroy 0498/67.71.09
laurent.flostroy@pandora.be
•Nukerkebos-Bosheide 6641
Guy Cammaert
karien.maes@pandora.be
•Paddenbroek
Thijs Lietaer 0473/58.17.14
thijs.lietaer@telenet.be
•Parkbos-Uilenbroek 6136
Herman Haustraete 09/360.72.11
herman_haustraete@hotmail.com
•Perlinkbeekvallei 6204
Gert Govaerts 09/324.50.51
gert.govaerts@telenet.be
•Pyreneeën-Tombele 6667
Philippe Moreaux 0476/49.24.61
moreaux.philippe@skynet.be
•Rooigembeekvallei 6669
Gunther Groenez 0486/16.74.30
gunther.groenez@pandora.be
•Vuilbroek 6126
Eddy Saveyn 09/380.03.00
eddy.saveyn@gmail.com
•Wijmier 6141
Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•Vallei van de Zeverenbeek 6082
Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be

Meander
is het driemaandelijks regionale tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*. Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van 7,5 euro aan onze ledenadministratie.
Redactie
•Jo Buysse 09/385.52.89
jozef.buysse@scarlet.be
•Johan Cosijn 055/30.98.10
johan.cosijn@telenet.be
•Norbert Desmet 0494/65.33.91
desmetnorbert@hotmail.com
•Rik Desmet 09/386.46.63
desmet.rik@scarlet.be
Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055/38.78.83
filip.keirse@skynet.be

Werkten ook mee aan dit nr:
Yves Adams, Walter Belis, Arsène Benoot, Geert Bleys, Henk Coudenys, Ronny De Clercq, Gilbert De Ghesquière, Lies De Mol, Walther De Munter, Chris De Smedt, Karel De Waele, René Dumoulin, Marc Espeel, Marc Esprit, Laurent Flostroy, Adelin Goedefroot, Claude Grandsart, Bart Heirweg, Yvette Moerman, Gerard Mornie, Jo Packet, Wouter Pattyn, John Rigaux, Steven Rowaert, Christine Standaert, Marleen Troubleyn, Peter Van de Kerckhove, Paul Vandenbulcke, Dimitri Van de Populiere, Bernard Van Elegem, Jacques Vanheuverswyn, Jeroen Vanheuverswyn, Dries Van Nieuwenhuyse, Hugo Verschelden.

Kaftfoto: groene knolamaniet door Marc Esprit en Peter Van de Kerckhove (kleine foto)

Lay-out: Jo Buysse.
Oplage: 2850.
Druk: Drukkerij 'Druk in de Weer', Gent. Papier: Cyclusprint 90 g 100 % kringloop. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Beste natuurvrienden,

Norbert Desmet

De eerste herfstwind heeft daarjuist lelijk huisgehouden en is met de grove borstel over het landschap geraasd, wat bladeren en vruchten van de bomen geschud en het zomerstof er even afgeblazen… De herfst trekt zich op gang, of was die sombere augustus al het begin? De agenda's lopen weer vol met vergaderingen voor hen die het goed menen met natuur en milieu, dat is de andere kant. Wat zou ik eens die herfstwind willen zijn om de geesten uit te blazen van hen die op een of andere manier het voor het zeggen hebben, wat zou ik graag eens grote kuis houden in de lauwheid waarmee ze dossiers behandelen die voor onze toekomst en die van onze kinderen van levensbelang zijn…

Mijn dokter, waar ik gezien de leeftijd al eens meer op bezoek moet, loopt niet over van natuurijver maar is fervent ecologisch tuinier. En als zijn groene cliënt opdaagt had hij een laatste nieuwtje dat hem danig opwond, hij, normaal de rust zelf. Meer dan twintig restproducten van pesticiden hebben Franse onderzoekers ontdekt op pollen! Als homeopaat, steeds met kleine dosissen bezig, kan dat tellen. Maar ook mij laat het niet meer los, ook al om dat fijn stof steeds meer drager blijkt te zijn van allerlei en ook steeds meer vuil.

Ook het artikel over de nachtegaal in deze Meander zette me aan het denken. De natuur met bomen en planten werkt als een grote stofzuiger en we zouden daar moeten zorg voor dragen, want die raakt blijkbaar steeds meer verzadigd. Maar dat zal straks in de eindeloze reeks vergaderingen de meeste gezagdragers nationaal, provinciaal en in de gemeenten vaak weer worst wezen. Werkingsbudgetten worden ingekrompen, economie waaronder ook toerisme als bijna evenknie van natuur dient prioritair een nieuwe boost te krijgen, en de natuur zelf, even wachten… tot betere tijden. Bekijk maar even de uiterst afgeslankte aankooplijn voor nieuwe reservaten de laatste jaren, en voor 2012 moeten we weeral fors op de rem staan en zijn de budgetten al grotendeels vastgelopen. Van alle beloftes van zoveel ha bos en reservaat tegen het jaar wat was het al weer, komt bitter weinig in huis. Op vergaderingen lijkt het een koehandel geworden en de prijs waarvoor men een gemeentebestuur warm kan maken voor een echt natuurinitiatief, is hoog, te hoog. Zoveel barbecues en begrafenissen en vriendendiensten gaan voor en als klap op de vuurpijl gaat het soms per opbod: als jij dat dossier wat afzwakt, dan kan er misschien…

Vandaar die herfstwind, laat je maar eens gaan als groene medeburger. Er zijn mogelijkheden zat, gaande van afdwingen van cofinanciering van een nieuw reservaat door het bestuur in je gemeente tot een beter bermbeheer, het aanspreken van gemeentelijke politiekers rond natuurinitiatieven of het volgen van een Minaraad. Het is niet steeds de leukste bezigheid maar vanuit onze kennis en empathie met de natuur moet dat kunnen, en bovendien komt steeds meer beslissingsmacht bij de lokale besturen. Gezien de doorsnee kennis daar zouden we al eens ons hart vasthouden, dus ga maar een handje helpen. Soms lijkt de ingewikkeldheid en de massa informatie die op ons af komen eerder een rem, maar hou het hoofd helder en neem op uw wandelingen mee wat beter zou kunnen en haalbaar is. Niets beter om je op te laden voor het nieuwe 'werkings'jaar dan een stevige wandeling door de natuur en laten we ook al eens buitenkomen bij slechter weer en samen met gelijkgezinden. Veel activiteiten uit de kalender trekken precies de laatste tijd minder volk, maar wat is aangenamer dan kennis te velde uit te wisselen en daarna even na te kaarten onder bondgenoten.

Ik vond onlangs mijn eerste gele ringboleet onder lorken, niet eens moeilijk op naam te brengen maar mijn dag was goed, wat een schoonheid… En als men me leert dat het wat slepend geluidje daar hoog in de lucht bij een boompieper hoort, dan ben ik een klein beetje wijzer geworden maar reis ik ook meer mee met dat klein bruin vogeltje, beukend tegen de herfstwind…

Laat je maar gaan deze herfst en ontvlucht even de dagelijkse regelmaat op wat nieuwe paden. Neem misschien tegelijk in je achterhoofd mee dat de gemeenteraadsverkiezingen naderen en dan is er steeds meer ruimte en luisterbereidheid bij de plaatselijke overheid, veel succes met de eerste herfstwind als inspiratiebron…

In het spoor van de strooiwagen: de opmars van zoutminnende en zouttolerante plantensoorten

Henk Coudenys

Echte halofyten of zoutminnende planten zijn soorten die niet zonder zout kunnen. Ze komen voor in uitgesproken zilte tot brakke milieus zoals schorren, slikken, buitendijken en kliffen. Ook duinranden en alle andere plaatsen die zich dicht genoeg bij het strand bevinden om via verstuivend zeewater regelmatig met zeezout verrijkt te worden, vormen natuurlijke standplaatsen van zoutminnende soorten. Veel halofyten zijn niet zo sterk als het op concurreren aankomt. Ze danken hun succes niet aan hun vermogen om sneller te groeien en meer ruimte in te nemen dan andere soorten, maar simpelweg aan hun afhankelijkheid van een stof in het milieu waar de meeste soorten van dood gaan, namelijk zout. Strooizout werd vroeger overigens vrij frequent als onkruidverdelger gebruikt op trottoirs en terrassen.

v.l.n.r.: zeepostelein (Claude Grandsart), zeeraket (Claude Grandsart), grote zandkool (Christine Standaert en Claude Grandsart), koninginnenpage

Typische zoutminnende planten zijn onder meer zeepostelein (*Honkenya peploides*), zeeraket (*Cakile maritima*), loogkruid (*Salsola kali*), zeekool (*Crambe maritima*) en de diverse soorten zeekraal (*Salicornia spec.*).

Daarnaast zijn er tal van soorten die zouttolerant zijn. Ze hebben niet echt zout nodig om te kunnen leven, maar ze kunnen wel overleven op bodems die een zekere dosis zout bevatten. Ook hier gaat het om concurrentievoordeel tegenover soorten die van nature uit sneller groeien en meer ruimte innemen, maar die geen zout verdragen. Ze groeien daar waar de concurrentie niet aarden kan en hebben daardoor quasi vrij spel. Voorbeelden van halotolerante planten zijn fioringras (*Agrostis stolonifera*), kleine zandkool (*Diplotaxis muralis*), grote zandkool (*Diplotaxis tenuifolia*), kluwenzuring (*Rumex conglomeratus*), steenkruidkers (*Lepidium ruderale*), akkermelkdistel (*Sonchus arvensis*), gewone vlier (*Sambucus nigra*) en spiesbladmelde (*Atriplex prostata*).

Zouttolerantie bestaat in diverse gradaties. Biestarwegras (*Elymus farctus*) is bv toleranter ten opzichte van zout dan helmgras (*Ammophila arenaria*). Als er zich nieuwe duintjes vormen op het strand is het dan ook altijd eerst biestarwegras dat het zand vastlegt. Helmgras neemt deze rol pas over nadat het zand hoog genoeg is opgehoopt en de regen het meeste zout heeft uitgespoeld.

Van andere soorten is het niet duidelijk of ze nu zoutminnend dan wel zouttolerant zijn. Deens lepelblad (*Cochlearia danica*) lijkt niet zonder een minimum aan zout in de bodem te kunnen en ook al is deze soort niet bestand tegen echt hoge zoutconcentraties, we kunnen toch spreken van een zoutminnende plantensoort. Hertshoornweegbree (*Plantago coronopus*) daarentegen, is naarmate de plant ouder wordt, in staat om steeds hogere concentraties zout te verdragen, doordat het zout in de cellen van zijn bladeren kan opslaan. Toch lijkt deze soort niet honderd procent zoutminnend te zijn: vroeger kwamen kleine populaties voor op pleistocene zandgronden in het binnenland van Nederland, op plekken waar je niet direct zout in de bodem verwacht.

Maar er is nog iets anders waar we rekening mee moeten houden, een fenomeen dat bij de meeste tuinders die een serre hebben zowel bekend als berucht is. Zandgronden bevatten van nature uit altijd een kleine concentratie aan zouten. In droge periodes, wanneer er beduidend meer water uit de bodem verdampt dan er neerslag uit de lucht valt, treedt er bijgevolg een zekere mate van oppervlakkige verzilting op. Na een goeie regenbui wordt deze weer teniet gedaan: de zouten worden weggespoeld naar diepere bodemlagen. In serres gebeurt dit niet. Er is

vele malen meer verdamping dan in open lucht. De ophoping van zouten in de bovenste grondlaag is dan ook groter dan buiten de serre. En tezelfdertijd wordt er maar net voldoende water gegeven om de planten niet te laten uitdrogen, want als de serre te vochtig wordt, woekeren de schimmels. Gevolg: de bovenlaag verzilt steeds verder, langzaam maar zeker. Na hooguit drie jaar wil niets nog goed groeien, behalve selder (*Apium graveolens*). Ervaren tuinders vervangen de grond in hun serre regelmatig of spoelen die enkele malen per jaar grondig door om dit euvel tegen te gaan.

Terug naar de hertshoornweegbree: misschien hadden die kleine populaties in het binnenland zich daar tijdens droge periodes gevestigd, terwijl er een lichte oppervlakkige verzilting was. In dat geval zouden we dus toch te doen hebben met een zuiver zoutminnende plant.

Die selder is anderzijds ook interessant. De oorspronkelijke wilde vorm van selder wordt nu nog af en toe gevonden in oude kreken, in zilte milieus dus. Het is een zouttolerante soort. Ook enkele andere soorten van hetzelfde geslacht zijn in zekere mate halotolerant: kruipend moerasscherm (*Apium repens*) en groot moerasscherm (*Apium nodiflorum*). Deze laatste komt in onze regio vaak voor in grachten.

Ondanks het relatief kleine aantal vorstdagen per jaar, wordt er in ons land in verhouding gigantisch veel strooizout verspreid op de wegen. Hoe groter en drukker de weg, hoe frequenter er gestrooid wordt. Op de vegetatie van wegbermen heeft dit een duidelijke invloed: na de winter zijn de winterharde planten in wat we tegenwoordig de 'pekelzone' noemen zwart, dor en dood. In het vroege voorjaar ontstaat daardoor chronisch een zilt pioniersmilieu, waar zoutminnende voorjaarsbloeiers in het voordeel zijn ten opzichte van het gros van de plantensoorten voor wie zout dodelijk is. Dit verklaart de opmars van het Deens lepelblad, een lage éénjarige kruisbloemige die vanaf eind maart, begin april uitbundig wit bloeit. Sinds enkele decennia komt dit plantje langs steeds meer hoofdwegen voor, vooral in de middenbermen, omdat daar het zout het traagst wordt afgevoerd. Maar recent breidt de soort zijn areaal ook uit langs de secundaire wegen. De vondst in april 2011 van Deens lepelblad langs de Kortrijkse Heerweg te Nazareth is hier illustratief voor.

Als het veel regent, verdwijnt het zout steeds dieper in de bodem of wordt het via grachten en riolen weggespoeld. Het zilte karakter van de wegberm is dus maar tijdelijk. Het verdwijnt totdat er tijdens de volgende winter opnieuw kwistig met zout wordt gestrooid. Het Deens lepelblad heeft tegen dan echter al lang zijn zaadbank weer aangevuld en de zaden wachten op het zilte, prille voorjaar om te ontkiemen. De concurrentie moet echter wachten tot het zout verdwenen is.

Welke verschuivingen zien we nu concreet in de vegetatie van onze wegbermen, behalve het intussen bekende feit dat Deens lepelblad in het vroege voorjaar niet meer weg te denken is? Om te beginnen verschijnen er ook steeds meer andere halofyten.

op groot moerasscherm (Gilbert De Ghesquière), zilte schijnspurrie (Walther De Munter en Claude Grandsart), spiesbladmelde (Christine Standaert)

- **Strandmelde** (*Atriplex littoralis*) duikt af en toe op, onder meer vorig jaar in de Steenweg Deinze te Nazareth. Wel moeten we opletten met deze soort omdat er in de pekelzone vaak afwijkende exemplaren van de uitstaande melde (*Atriplex patula*) groeien. Deze hebben schijnbaar alleen maar lijnvormige bladeren die bovendien enigszins vlezig zijn, maar dat komt doordat de onderste bladeren met hun typische spiesvorm reeds zijn afgevallen. Sterk vertakte exemplaren behoren vrijwel altijd tot deze laatste soort.
- **Stomp kweldergras** (*Puccinellia distans*): deze soort vonden we te Ruien, op een brug over de Schelde, tijdens een excursie met de nationale

werkgroep botanie op 6 augustus. Net zoals zilte schijnspurrie, de volgende soort in dit lijstje, komt stomp kweldergras van nature voor op hoge schorren en in oude kreekarmen. Deze laatste zijn weliswaar al enkele eeuwen afgesloten van zee, maar in de ondergrond bevindt zich een laag fossiel zeewater dat aan de oppervlakte komt als het waterpeil kunstmatig wordt verlaagd, wat in onze polders systematisch gebeurt.

● **Zilte schijnspurrie** (*Spergula marina*) verschijnt steeds vaker op plekken waar je normaal gezien vooral varkensgras (*Polygonum aviculare*) vindt: kale, dichtgeslibde, dichtgetrapte of dichtgereden bodems met tijdelijk stagnerend water. Luc Menschaert nam deze soort in juli waar langs een secundaire weg in Meilegem, zelf stootte ik begin augustus toevallig op twee vindplaatsen. Een eerste bevindt zich in de middenberm van de N60 te Oudenaarde, een tweede, langgerekte populatie groeit over wel 500 meter verspreid langs de 's Gravenstraat te Nazareth.

● De soort die echter aan de sterkste opmars bezig lijkt te zijn is **hertshoornweegbree** (*Plantago coronopus*). Hertshoornweegbree is een meerjarige soort die pas later op het jaar kiemt. Vorig jaar werd deze soort op een zestal locaties in onze regio waargenomen. De eerste waarnemingen van dit jaar betreffen de vondst van een tweetal plantjes langs de Steenweg Deinze begin juli en een vlek van bijna een vierkante meter groot in de 's Gravenstraat, beide in Nazareth. Opvallend detail: beide vindplaatsen bevinden zich naast de opritten van kleine zelfstandigen (een benzinestation en een ruimingsbedrijf), waar logisch gezien nog meer zout gestrooid wordt dan elders. In augustus volgden de waarnemingen elkaar in een snel tempo op. Nabij het zuidpark te Gent bevindt zich een verhoogde berm die de trambedding scheidt

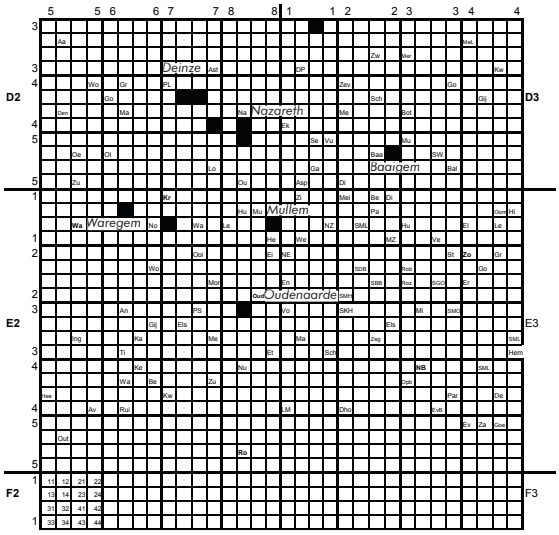

Gemeld voorkomen hertshoornweegbree in onze streek

van de afrit Gent zuid en die vol blijkt te staan met hertshoornweegbree. Langs de Gaversesteenweg te Deinze groeit deze soort op een vluchtheuveltje nabij het Texacobenzinestation en verspreid in de pekelzone richting Nazareth. In Gent ontdekte ik een tweede groeiplaats in de middenberm van de Verenigde Natieslaan, ter hoogte van het Securexgebouw. En ten slotte (voorlopig althans) is hertshoornweegbree ook opgedoken in de middenberm van de brug over de E17, afrit Deinze op de grens tussen Nazareth en Deinze. Het gaat hier overigens stuk voor stuk om toevallige waarnemingen. Ondergetekende verplaatst zich veel met de fiets…

● **Engels gras** (*Armeria maritima*) is in onze regio tot nu toe nog niet geregistreerd. In Limburg staat deze soort in sommige middenbermen reeds uitbundig te bloeien. Het is waarschijnlijk slechts een kwestie van tijd eer het Engels gras ook in de zandige zuidrand van deVlaamse Ardennen opduikt.

Wat de zouttolerante soorten betreft, zijn de veranderingen eveneens spectaculair, al spelen hier natuurlijk ook andere factoren een rol dan alleen maar zout.

● **Steenkruidkers** valt ons heel wat minder op dan Deens lepelblad omdat het sowieso af en toe opduikt langs onze wegen en tussen stoeptegels en natuurlijk omdat het een onopvallende bloeier is. Maar

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be

BOEKHANDEL

Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde

Tel: 055/31.44.77
Fax: 055/30.03.45

Polet Accountancy bvba
Boekhouding - Fiscaliteit - BTW
Eenmanszaken - Vennootschappen

Pascal Polet
Meiweg 30, 9870 Zulte

Tel: 056/61.53.27
Fax: 056/61.79.01
Gsm: 0476/44.90.91
E-mail: polet.accountancy@skynet.be

ook deze soort heeft voordeel bij de aanwezigheid van zout in de bodem. Standplaatsconcurrenten zoals Canadese fijnstraal (*Conyza canadensis*) of straatgras (*Poa annua*) kunnen immers geen zout verdragen. Als hertshoornweegbree ergens opduikt, dan staat daar ook altijd steenkruidkers.

● Opvallend dit jaar is dat **spiesbladmelde** in zowat elke gracht in onze regio voorkomt, beduidend veelvuldiger dan de voorbije jaren. Het is niet onlogisch om te veronderstellen dat het strooizout in zekere mate blijft hangen in de veenlaag op de bodems van de grachten en dat zouttolerante soorten daar hun voordeel bij doen. Er is overigens veel kans dat het eerder vermelde groot moerasscherm van hetzelfde fenomeen profiteert om de concurrentie een stap voor te blijven en zijn populaties uit te breiden.

● Ook de **grote zandkool**, die in onze regio vaak in wegbermen van grote en kleinere wegen opduikt is in zekere mate zoutresistent en heeft dus een concurrentievoordeel door de zoutresten in de bodem. Het is wellicht niet toevallig dat er zich bv. vrij grote permanente populaties gevormd hebben in de pekelzone van de brug over de E17 ter hoogte van de afrit Deinze. Zonder de vernietigende werking van het strooizout op de dominante grassoorten, zou de grote zandkool zich enkel op kale gronden kunnen vestigen. Het is immers een uitgesproken pionier.

● **Fioringras** is op steeds meer plaatsen de enige grassoort die met zijn uitlopers vanuit de middenberm de straat opkruipt. Langs de kusten van de Boulonnais komt deze soort bv. veel voor in de mondingen van duin en klifbeken, die regelmatig met zeewater overstroomd worden.

● Het is wellicht evenmin toevallig dat de **reukloze kamille** (*Matricaria maritima ssp. inodora*) langs veel provinciale wegen uitbundig bloeit vlak naast de rijweg. Zoals de wetenschappelijke naam illustreert is dit een ondersoort van de zeekamille en we mogen dus logischerwijze veronderstellen dat ook de reukloze kamille in zekere mate zouttolerant is.

● **Muurpeper** (*Sedum acre*) vinden we veel in oude, droge duinen. Deze soort is eveneens tot op zekere hoogte halotolerant. Op de brug over de E17, afrit Deinze, groeit sinds decennia hier en daar een plekje muurpeper. De laatste jaren hebben de populaties zich enigszins uitgebreid en de soort duikt ook op steeds meer plekken langs de Steenweg Deinze op.

● Een opvallende verschijning langs de E17 van Nazareth tot De Pinte dit jaar is de **gewone kool** (*Brassica oleracea*). De oermoeder van al onze gekweekte koolsoorten is niet voor niets de zeekool.

● En last but not least: het **bezemkruiskruid** (*Senecio inaequidens*). Deze Zuidafrikaanse exoot heeft zich vanuit Verviers steeds verder over ons landje uitgebreid en is tijdens het laatste decennium opgerukt tot aan de kust. In onze kustduinen kunnen we het bezemkruiskruid tegenwoordig vinden tot in de voorste duinenrij, net na de primaire duintjes. Alleen helmgras, biestarwegras en zeeraket wagen zich verder richting zee. Bezemkruiskruid is dus hoogstwaarschijnlijk in sterke mate zouttolerant, wat eigenlijk geen verbazing hoeft te wekken. Het is afkomstig uit droge gebieden in Afrika waar het onder meer als onkruid in katoenplantages groeit. Zo is het ook ons land binnengeraakt: samen met katoenpluis. In de inleiding hadden we het over verzilting van serres en droge zandgronden. In Afrika is dit fenomeen zodanig algemeen dat er uitgestrekte gebieden met een droge, zouthoudende bodem voorkomen.

Het is dan ook hoogstwaarschijnlijk dat ons strooizout mee verantwoordelijk is voor de snelle verspreiding van deze exoot via onze wegen. Eens het bezemkruiskruid zich in pas omgewerkte weilanden vestigt, kan het overigens een echte pestsoort worden.

van bezemkruiskruid wordt een redactielid lyrisch:
autowegen kilometers lang afgeboord
links en rechts als met een gele koord
nieuwkomer in t verkeer, toch schoon
bezemkruiskruid, en wel heel gewoon

Blijven deze soorten? Naar alle waarschijnlijkheid wel en wellicht zullen er nog andere zoutminnende en zouttolerante 'allochtonen' bijkomen, tenzij we met zijn allen besluiten om 's winters niet meer met de wagen te rijden en er geen reden meer is voor de strooidiensten om bij de minste dreiging van een glad wegdek massaal uit te rukken. In dat geval zouden de zoutplantjes wellicht sneller weer van het toneel verdwijnen dan ze zijn opgedoken. Moeten we deze evolutie nu toejuichen of met bezorgdheid gadeslaan? Deze evolutie is gewoon wat ze is, zoals alles in de natuur. De omstandigheden veranderen en dus past de natuur zich aan met soorten die opduiken en andere soorten die verdwijnen.

Oproep:
Hertshoornweegbree is een tamelijk onopvallend plantje (zie foto hieronder), maar kan in de

Hertshoornweegbree *foto's: Claude Grandsart*

zomermaanden in het oog springen door zijn hagelwitte bloei. Wie zich echter bukt om het van dichtbij te bekijken, kan het direct herkennen aan de rozet met typische 'gehoornde' blaadjes. Langs deze weg zouden we graag alle leden oproepen om vindplaatsen van hertshoornweegbree door te spelen aan de plantenwerkgroep. Vooral aan opritten van benzinestations, grote winkels of andere kleine bedrijfjes, op vluchtheuvels en in middenbermen van drukke wegen en nabij drukke kruispunten is de kans groot dat deze soort 's zomers opduikt. Een tip: kijk uit naar **steenkruidkers**. Eens je dit plantje kent, springt het gemakkelijk in het oog en waar je er veel van ziet, groeit ook vaak hertshoornweegbree. Ook

Steenkruidkers *foto: Henk Coudenys*

waarnemingen van andere halofyten zijn uiteraard welkom. Email naar coudenys.henk@belgacom.net of naar karel.de.waele@skynet.be.

Nvdr: (her)lees ook over zoutplanten in Meander 4-2009 p. 26-28 het artikel van Luc Menschaert, die op enkele vierkante meter in Leupegem zowel zeeaster, zilte schijnspurrie, strandkweek als zeekraal ontdekte. Zie ook http://issuu.com/vlaamseardennenplus/docs/2009-4.

The Image of Nature

Een fotografische ontdekkingstocht doorheen de mooiste natuur…

In opdracht van uitgeverij **Lannoo** brengt Natuurpunter en natuurfotograaf **Wouter Pattyn** dit najaar een nieuw natuurfotoboek uit. In het boek 'The Image of Nature' neemt Wouter je mee op ontdekkingstocht doorheen de mooiste natuur.

Een fotoboek om betoverd te worden door weergaloze beelden, als kijkboek voor het slapen gaan of om lekker languit te genieten. Een boek doorspekt met leuke anekdotes en interessante weetjes die de natuurliefhebber raken en de natuurfotograaf prikkelen...

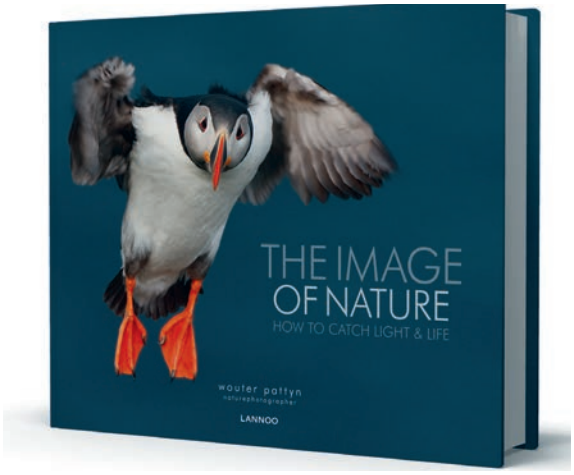

Laat je inspireren door adembenemende natuurbeelden en laat elke foto een oproep zijn om onze kostbare natuur te beschermen.

Het boek is vanaf september te verkrijgen in de boekenhandel en in de Natuurpunt boekenwinkel.
Leden van Natuurpunt krijgen 10 % korting.

- 29,99 euro
- release september 2011
- gebonden
- vierkleurendruk
- 300 mm x 250 mm
- 176 p.
- NUR 410
- ISBN 978 90 209 9797
- Engels / Nederlands / Frans

Met voorwoord van Niall Benvie.
Wenst U meer informatie, neem dan gerust contact op: info@naturalight.be.

Kinderkaart

Chris De Smedt, Steven Rowaert

Garçon! Mag ik de kinderkaart alstublieft?

Natuurpunt Herzele lanceerde eerder dit jaar (mei 2011) een wandelroutekaart van het Duivenbos op kindermaat. Een schot in de roos zo bleek, want de kaarten worden gretig opgepikt door scholen en gezinnen. Technisch conservator Steven Rowaert vertelt hoe de kaart is ontstaan.

Steven Rowaert: "De idee ontstond op vakantie in Texel, toen onze oudste dochter dagelijks in de weer was met de landkaart van het eiland waarop de leukste bezienswaardigheden met aantrekkelijke tekeningen waren gemarkeerd. De volledige vakantie werd dit kleurrijke document gekoesterd en geraadpleegd als ware het een schatkaart.

De idee bleef sluimeren en tijdens een inspirerende wandeling in het Duivenbos (een mens heeft van die momenten) drong het tot mij door: met een dergelijk initiatief zouden we ongetwijfeld kinderen en hun ouders, maar ook scholen makkelijker naar het natuurreservaat kunnen krijgen.

Enig gesurf op het internet leverde nauwelijks resultaat op: met de zoekterm 'kinderkaart' kwam ik uit bij restaurants die de 'kinderkaart' – in dit geval een menukaart voor kinderen - bedachten om ouders en kinderen te verleiden. Dan maar de hoofdzetel van Natuurpunt gecontacteerd: ook daar had men niet echt veel ervaring met dergelijke initiatieven. Er wordt wel gewerkt met de Boeboeks van Marc De Bel, maar dat bleek een dure en omslachtige aangelegenheid die niet bij ons basisidee aanleunde.

Daarom zijn we met een groot enthousiasme en vanuit onze eigen wensen en doelstellingen gestart.

Het doel was een aantrekkelijke kaart te creëren voor kinderen vanaf 5 jaar tot en met de lagere school. In eerste instantie moet het voor jonge gezinnen aantrekkelijker worden om het Duivenbos te bezoeken (jong geleerd is oud gedaan), maar de kaart kan uiteraard ook gebruikt worden door scholen en jongerenverenigingen (jeugdbewegingen, JNM, NEC, ...)."

Na een aantal brainstormsessies met professionals en natuurliefhebbers, ontstonden een concept en basisontwerpen. De grootste moeilijkheid is om

alles te vertalen naar kinderen. Alle uitleg, teksten, tekeningen, kaarten en informatie moet begrijpbaar zijn voor een kind van vijf. Wie zelf kinderen heeft, weet hoe moeilijk het is om die vertaalslag van toch wel ingewikkelde dingen te maken. Uiteindelijk mag het resultaat er zijn. De tekeningen op de kaart verwijzen naar herkenbare punten in het landschap. Aan die punten worden educatieve opdrachten gekoppeld. Door een echt verhaaltje te creëren rond de wandeling, blijven ook oudere kinderen gedurende het volledige parcours geboeid. De mascotte, Herman de eikelmuis, neemt de kinderen mee op een avontuurlijke wandel- en zoektocht.

Steven Rowaert: "Met zijn typische zwarte oogvlek lijkt hij een bengel, maar hij heeft een groot hart voor de natuur. Hij leert ons op een speelse manier de huisregels van het bos (geen bloemen plukken, honden aan de leiband, ...) maar hij maakt ons ook niewsgierig naar de verscholen schatten van het Duivenbos. Wedden dat de ouders vlijtig meezoeken naar de luie boom, de verborgen bron en de soezende vos?"

Vanaf nu geen excuses meer om verloren te lopen in het Duivenbos, Je kinderen wijzen de weg. Herman de eikelmuis staat alvast te trappelen van ongeduld om je speelse gids te mogen zijn!

Praktisch:

De kinderkaart is gratis verkrijgbaar via www.natuurpunt.be/herzele. Je kan ze ook afhalen in de bib of op de toeristische dienst van Herzele. Scholen en verenigingen kunnen de digitale kaart aanvragen om zelf exemplaren af te drukken.

Wie interesse heeft in het ontwikkelingsproces van zo'n kinderkaart, kan contact opnemen met Steven Rowaert (0478/22.57.49) of Chris De Smedt (0475/85.02.06).

eurabo natuurlijk!
www.eurabo.be
bio-ecologische bouwmaterialen voor energiezuinige houtbouw
FSC www.fsc.org FSC® C023697 Het keurmerk voor verantwoord bosbeheer
VIBE ★★★
Ronse - Gent | tel + (0)55 23 51 40 | info@eurabo.be

Waar gebeurd

Hugo Verschelden / IWG Lampyris

In het begin van de zomer werd mijn lieve zus in haar slaap gestoord door een vreemd geluid in de slaapkamer. Een ondefinieerbaar gonzend gebrom verbrak de nachtelijke stilte. En dit keer bleek het niet haar echtgenoot die naast haar bomen lag te zagen. Het vreemde geluid in hun huiselijke stulpje verontrustte haar en ze wekte daarom mijn schoonbroer toch maar. Even lagen ze beiden op hun rug te luisteren, maar je zult altijd zien, op zulk moment valt er niets meer te horen. ' Je hebt zeker gedroomd' zei schoonbroer slaperig. Tot 'gelukkig' het vreemde gebrom opnieuw de kamer vulde. Het licht werd aangefloept, maar in de kamer zelf was niets vreemds te bespeuren. Het mysterie bleek zich ergens in de nachthal op te houden. Dus beiden stapten het bed uit en schoven aandachtig luisterend op naar de aangrenzende ruimte. Het was duidelijk een fel gegons en gefoeter dat uiteindelijk na wat rondgetaffel uit de schouw bleek te komen. Hun eerste gedachte was dat er een vogel in de schouwschacht gevangen zat, maar dat stemde niet echt overeen met wat ze hoorden. Misschien ging het wel om een zwerm bijen of wespen. De muur leek wel te trillen zo sterk klonk het in de schoorsteen. Zelfs beneden in de woonkamer bij de kachel was het duidelijk te horen. Blijkbaar werd het geluid door de holle ruimte van de schouw nog versterkt. Er viel echter niets aan de geest in de schoorsteen te doen, want niemand kon er nu immers bij en mijn familie kroop dan maar berustend terug onder haar dekentje.

De volgende morgen, schoonbroer was reeds een tijd naar zijn werk vertrokken, kroop er een groot zwart beest over het vloerkleed in de woonkamer. Zusje, alleen in huis, twijfelde aanvankelijk, maar moedig als ze is, benaderde ze schoorvoetend het vreemde wezen. Het leek op het eerste zicht een grote zwarte kever die in 'slow motion' over de vloer kroop. Ze dacht aan een 'Vliegend hert' of een andere soort kever waarover haar broer, schrijver dezes, al eens gesproken had, maar dat bleek niet zo. Uiteindelijk herkende ze de

vreemde bezoeker. Het gitzwarte dier bleek een grote hommel te zijn. Het beest, duidelijk de nachtelijke schoorsteenveger, zat compleet onder het roet. Het was wellicht door een gaatje via de kachel uit de schouw geklommen. Hartverscheurend was het zoals het er daar nu uitzag. Een gevoel van medelijden bekneep mijn zus. De zwaar bevuilde hommel bleek uitgeput van zijn nachtelijk avontuur en kon duidelijk niet meer vliegen. Zus wist onmiddellijk wat haar te doen stond. Het dier had geen energie meer en diende daarom dringend eten te krijgen. Haar broer (nogmaals schrijver dezes, excuus) had zo'n operatie al eerder met succes geprobeerd.

Met zachte dwang duwde ze de hommel, die zich dat niet direct liet welgevallen en heftig protesteerde, op een stuk papier en liep ermee de tuin in. Ondertussen zag zus hoe het dier met zijn pootjes het roet van zijn kop en vleugels veegde. Nooit eerder zag ze zulke grote hommel. Hij was zeker wel enkele centimeters. Ze kende de grootte van die dieren maar al te goed, want de lavendel zat altijd boesvol met hommels die als volleerde acrobaten over de lange buigzame stengels rondscharrelden om er de nectar te vinden. Nu, bij de lavendel gekomen, wilde ze het dier dus bij de lavendelbloempjes brengen zodat het daar de nodige energie kon opdrinken. Maar 'hommel', die te zwak en te zwaar was, kon zich niet aan de stengels vastklampen en viel telkens weer pardoes op de grond. Daarom plukte zus dan maar een aar met bloempjes en hield dat voor de snoet van onze vriend. En ja hoor, hij dronk en nam een voor een alle bloempjes vast om de deugddoende nectar op te zuigen. De goed gevulde aren volgden elkaar op en geleidelijk vloeiden de krachten weer in het kleine lijfje waardoor het dier alsmaar sneller begon te bewegen. Zus zag dat het nu fit genoeg geworden was en zette 'hommel' op de lavendelstruik, waaraan hij zich vastgreep en gulzig verder dronk. Een warme golf van geluk om de volbrachte redding overspoelde mijn lieve zus. Spijtig genoeg kon ze niet langer bij hommel blijven om hem te zien wegvliegen, want ze was nu al te laat voor haar afspraak met de kapper. Toen ze een (paar) uur later met haar nieuwe kapsel thuis kwam, zag ze geen dikke zwarte hommel meer bij de lavendel. Wellicht zat die ergens in een hoekje van zijn avontuur en redding te bekomen. Eind goed al goed dus. Dank je zus.

Vanaf 2011 zijn stortingen vanaf 40 euro fiscaal aftrekbaar

Wil je Natuurpunt helpen bij de aankoop van meer natuur of wil je specifiek het beheer van je favoriete natuurgebied ondersteunen, dan kan dat zoals altijd met een gift! ***Projectnummers zijn te vinden in de colofon op p. 2.*** *De federale overheid heeft vanaf 1 januari 2011 de grens van het fiscale voordeel van giften opgetrokken; voortaan is elke gift vanaf* ***40 euro*** *fiscaal aftrekbaar.*
Wie tussen 1 januari 2011 en 31 december 2011 een gift van 40 euro overmaakt aan Natuurpunt, mag in het voorjaar van 2012 een fiscaal attest verwachten. Lees meer over giften, legaten en schenkingen aan Natuurpunt op: ***http://www.natuurpunt.be/nl/doe-mee/giften-en-legaten_264.aspx***

Word aandeelhouder van de cvba Energie voor meer Natuur

In 2010 richtten drie Natuurpuntafdelingen de cvba 'Energie voor meer Natuur' op. Die coöperatieve vennootschap kwam er in samenwerking met Linea Trovata, een internationale onderneming die duurzame en slimme energieoplossingen op maat aanbiedt. Triodos Bank ondersteunt als partner de maatschappelijke waarde van het project.
'Energie voor meer Natuur' is een bedrijf dat resoluut kiest voor energieprojecten die een duurzame toekomst mogelijk maken. Daarvoor is kapitaal nodig.
Uw aandeel draagt bij aan het realiseren van concrete projecten en levert bovendien een potentieel rendement op voor u als aandeelhouder.
Intekenen op aandelen van 'Energie voor meer Natuur' betekent:
• aankopen van meer natuur
• opbouwen van investeringskapitaal voor het realiseren van groene energieprojecten.
Meer info: www.energievoormeernatuur.org
cvba Energie voor meer Natuur.
Zelebaan 124 - 9160 Lokeren.
Tel.: 09/277.92.96 - Fax: 09/277.92.97
info@energievoormeernatuur.org.
www.energievoormeernatuur.org.

Brieven uit Warre

John Rigaux

Van rotzooi en nachtegalenzang of ode aan de nachtegaal

John Rigaux woont nu bij Durbuy maar was en is nog steeds verknocht aan zijn geboortestreek bij ons, dat voel je in zijn tekst. Hij was samen met Luc Menschaert de kenner en verkenner van ons afdelingsgebied in heerlijke tijden waar de biodiversiteit nog groot was zowel in de Scheldevallei als op de heuvels en in de aanloop daartussen. Op die manier heeft hij de twijfelachtige eer bevoorrechte getuige te zijn: brieven uit Warre, bovendien nog authentiek handgeschreven!. Dank John en… wordt vervolgd.

We zijn hier dik tevreden met onze nachtegalen die tegen alle verwachtingen in behoorlijk goed vertegenwoordigd zijn in de hellingbossen langs de Ourthe tussen Durbuy en Barvaux. Met de volle maan van 18 april beleefde ik prachtige nachten gezeten in de veranda, met de deur open, luisterend naar de nachtegaal, die krachtig zong vanuit de doornbosjes op een steenworp van mijn stek. Het waren opmerkelijk zachte nachten voor de tijd van het jaar, met weinig wind en heldere hemel. Bovendien zette een enorme maan de Thier de Rinze in een helder licht en dat, met die prachtig zingende vogel op de achtergrond, maakte bij mij bij wijlen Japanse gevoelens wakker. De zang van de nachtegaal bij volle maan is in de Japanse cultuur in vele haiku's en shakuhatsu melodieën (bamboefluit) geëvoceerd.

Maar het waren ook momenten die me terugvoerden naar de Rotse in Dikkelvenne, waar in mijn kindertijd een groot aantal nachtegalen broedde in de bronbosjes. Toen ik midden de jaren zestig met de ornithologie begon, waren er nog een vijftal zangposten. Daar schoot begin van de jaren zeventig nog één van over. Mijn moeder die er geboren en getogen was, vertelde me dat er voor de oorlog op de Rotse zoveel nachtegalen waren dat de mensen kwaad waren op deze lawaaimakers. Op warme lenteavonden was slapen met de ramen open onmogelijk wegens het kabaal van de nachtegalen, die elkaar vanuit hun krappe territoria de loef probeerden af te steken.

Zowat alle mannen in de familie waren steenbakkers, die bij het krieken van de dag uit de veren moesten. Mijn nonkel Xavier, die vlakbij de Ruigote woonde, de krachtige bron waaraan Christiana Bronnen zijn water onttrok, had de pech zo een meesterzanger in zijn tuin te hebben. Achter het waterkot was er een grote talud waarop wat bomen en dicht struikgewas, dat doorliep tot aan de boomgaard, annex moestuin. Aan de achterkant van het huis waar ook de slaapkamers lagen, werd het terrein afgesloten door een doornhaag. 's Nachts als iedereen in bed lag daalde de nachtegaal af naar de haag en bracht tante en nonkel onder hun slaapkamerraam een serenade, dat het kletterde tot onder de lakens. Ik hoor hem nog, vermoeid door het zware werk en de weinige slaap tegen mijn moeder zeggen: "Ho, Angèle, die nachtegale ee vandennacht weer zitte lewait maoke, wen were gien oge toegedaon". De andere steenbakkers in het café lachten eens maar nonkel Xavier allerminst en hij dreigde zijn doornhaag om te kappen, wat hij uiteindelijk ook deed.

Nachtegaal *foto: René Dumoulin*

Jaren nadien begin de jaren zeventig op trektocht door Frankrijk, belandde ik in de buurt van Nevers aan de Loire, waar ik probeerde te slapen in de dichte bosschages in de winterbedding van de rivier. Een echt vogeleldorado, waar de nachtegalen ongelofelijke dichtheden bereikten en de zangposten geen 50 m uit elkaar lagen. Midden in de nacht heb ik mijn boeltje gepakt en een andere slaapplaats gezocht

ver van de nachtegalen. Allicht alleen wie stokkedoof is kan immers in de buurt van zoveel vocaal geweld de slaap vatten… Hij mag dan al de koning van de zangvogels zijn, in de prozaïsche gang van iedere dag kan zelfs een meesterzanger verworden tot een lastpost, zoals de bard van Asterix in de albums.

En het moet ook gezegd dat niet alle nachtegalen even grote virtuozen zijn. De brabbelaars in de duinbosjes langs de Vlaamse kust kunnen geenszins tippen aan de tenoren in mijn achtertuin. Misschien hebben grootse zangprestaties wel minder zin natuurlijk met het eeuwig gedruis van de zee op de achtergrond. Franse ornithologen zouden meer dan twintig verschillende regionale zangstijlen onderscheiden of moeten we het eerder nachtegalendialecten noemen? De beste zangers zouden zich echter in de Dauphiné bevinden. Wie van uit Nyons (Drôme), de meest noordelijke plaats ter wereld waar olijven gekweekt worden, over St.-Nazaire le- Désert (een plaats die zijn naam niet gestolen heeft en waar bijna alle inwoners toen weggetrokken waren wegens de onbarmhartige droogte) zo richting Die rijdt, komt na een dertig km aan de rivier de Drôme. Eenmaal daarover komt men de Dauphiné binnen, het prachtige groene middengebergte waarin het natuurpark van de Vercors ligt. Het contrast tussen de door droogte getormenteerde Midi moins Quart (alles tussen de Ventoux en Montélimar) en de malse weiden en loofbossen van de Dauphiné, waar de beuken de toon aangeven, kan over zo een korte afstand niet groter zijn en is een van de wonderen van Frankrijk. Wie deze streek in mei bezoekt zal er ongetwijfeld getroffen worden door de zang van de nachtegalen. Ze zingen er inderdaad ongelofelijk mooi, sonoor maar met zacht timbre, waar een vleugje weemoed in doorklinkt. Het klinkt wel alsof ik de beschrijving geef van het stemgeluid van de onvergetelijke Italiaanse tenor Beniamino Gigli. Misschien is het daar niet enkel de zang, maar het gehele decor waarin ze vertoeven. Zingend van uit de rand van de beukenbossen in een van de vele keteldalen, lijkt men wel in een operazaal te staan. Hier zingen ze, anders dan bij ons in brandnetelruigten of kreupelhout, in breed uitgemeten parklandschappen wat een andere resonantie en sfeer schept.

Nachtegaal *foto: Gerard Mornie*

In de tweede helft van de jaren zestig broedde er nog een mooie populatie nachtegalen in Brakelbos. Men kon hun gezang horen tot op de terrassen van de horecazaken van d' Hoppe op mooie meiavonden. Hoewel er een paar zangposten waren in het jonge groen bij de zavelafgravingen, waren de meeste zangposten toch in de randen van opgaand bos met veel beuken. Er waren er ook enkele achter de kapel van d' Hoppe zelf, ook nabij de weg naar Flobecq, in bosschages nabij La Motte en de uitlopers van het bos naar Opbrakel. Allemaal biotopen met hoge beuken en dat was evenzo in de Makegembossen te Schelderode en Melsen waar ze in vergelijkbare omstandigheden huisden.

Voor zover ik weet broeden ze al jaren niet meer in dit bosgebied en het zou me verheugen moest het anders zijn. Als ik er het zomernummer van Meander op na kijk blijkt de schaarste aan waarnemingen. Zo is 10 mei als eerste waarneming voor Schelde – Leie wel bijzonder laat gezien het uitzonderlijke voorjaar. De nachtegaal op Thier de Rinze, ik zal die maar mijn nachtegaal noemen, hoorde ik voor het eerst op 10 april, een maand vroeger… en de laatste waren present naar het einde van de maand. Ik heb het uitsterven van de nachtegaal in mijn vroegere waarnemingsgebied altijd heel erg gevonden, omdat dit zo met mijn geboorteplek verbonden is.

Het was dan ook een balsem voor de ziel om er een in mijn achtertuin te hebben. En vooral, er bleken er nog veel meer te zijn dan ik eerst kon vermoeden. In mijn dichtste waarnemingsgebied tussen Barvaux en Warre, bleken er zeker 4 en wellicht 5 zangposten te zijn. Ik kon ze spijtig genoeg niet allemaal opvolgen wegens verplichtingen elders en het vele tuinwerk in de maanden april en mei. Een ervan had ik verleden jaar al gelokaliseerd aan de overkant van

de Ourthe schuin over de camping Glawans, in een wat onverwacht habitat, dat wat herinnert aan de biotopen in de Dauphiné. Hoog loofbos aan de voet van de heuvel waarop de Tour du Diable staat, en dat uitloopt in een groot weiland. De bosrand van waaruit hij zingt is door de koeien geschoren als een haag zodat een messcherpe overgang ontstaat. Hij blijkt zich niets aan te trekken van het gedoe op de camping aan de overkant van de rivier en zingt zijn serenades voor een landerig volkje dat tussen pot en pint aan het petanquen is. Een andere zangpost bevindt zich in de overgangszone van een brandnetelruigte langs de Ourthe, van waaraf de rotsige steilte oprijst waarop het pittoreske kerkje van Warre gebouwd is. Het is een erg woeste plek waar de Ourthe vaak overstroomt en in het ravijnbos vaak grote bomen omvallen die door storm of sneeuw hun greep op de rotsbodem verliezen.

Eigenlijk is het een groot brandnetelveld dat tot aan het geboomte langs de rivier loopt, een geknipt biotoop voor de bosrietzanger zou men denken. Maar de soort die men vroeger **bastaardnachtegaal** noemde, (wellicht omdat hij ook 's nachts zingt?),

Bosrietzanger of bastaardnachtegaal *foto: Gerard Mornie*

komt hier in dit deel van de Famenne niet voor, op twee doortrekwaarnemingen na.
De twee of drie andere zangers houden zich op boven op de hellingen van de vallei, in de kreupelhoutbossen met veel meidoorn, sleedoorn, braam en wilde rozen met her en der wat opgaande bomen. Dit is gelijkend aan het biotoop waar in Oost-Frankrijk vaak in gebroed wordt en nauw verwant aan de nachtegalenbiotopen in de duinen. Blijkbaar houden de nachtegalen best stand in dit soort terreinen.

Veel conclusies zijn er uit al deze vaststellingen niet te trekken. We kunnen alleen de teloorgang betreuren van de meesterzanger op vele plaatsen in Vlaanderen en daarbuiten. Maar wel duidelijk is dat het uitsterven begon dicht bij de menselijke bewoning, waar zoals op de Rotse tot midden de jaren vijftig een grote populatie broedde in kleine territoria die tot in de tuinen doorliepen. Op die plaatsen vielen de eerste klappen begin de jaren zestig, in de rumoerige jaren van de eenheidswet, die zou leiden tot een ongeziene bouwwoede.Tevens deed daar de consumptiemaatschappij zijn intrede met het eerder dwaze vertrouwen dat wetenschap en techniek voor de vooruitgang zouden gaan zorgen. Naar het midden van de jaren zeventig begonnen de nachtegalen ook te verdwijnen in de natte hakhoutbosjes in de beekvalleien waar zich een nieuwe ecologische ramp voltrok. De herbiciden vierden hoogtij. De boeren, aangelokt door de goedkope kunstmest, strooiden veel te veel nitraat, potassium en fosfaat op hun weilanden waardoor de brandnetels onbeperkt konden oprukken en grote haarden gingen vormen. Daarvoor werden de 'weedkillers' aangewend als antwoord op een zelf veroorzaakt probleem. Dit ging zo gemakkelijk dat niet alleen de netels maar ook distels en tegelijk ook de bosranden werden aangepakt. Dit nam in de tweede helft van de jaren zeventig zulke proporties aan dat er in mijn wijd waarnemingsgebied niet één bosrand ontsnapte aan een zware herbicidenbespuiting. In de vallei van de Munckbosbeek, waar ik toen woonde waren tegen 1986 de laatste nachtegalen verdwenen uit de bronbossen die de vallei nog rijk was. Nadien waren er wel nog eens zangers in het bosje of de hoge berm bij de beek waar toegang is tot het huidig reservaatje, maar ze bleven niet, iets wat ook rond dezelfde periode elders in de streek werd vastgesteld…

Hoewel de oorzaken van uitsterven niet eenduidig zijn, ziet men toch dat ze steeds schaarser werden in deze periode. Maar de grote fatale klap moest nog komen. In de nasleep van het Vietnam-débacle waar ontbladeringsproducten als 'Agent Orange' gemeengoed geworden waren, zagen we ook deze selectieve- en totaalherbiciden bij ons overal opduiken in vele soorten en merken. Met de desastreuze wet op

de distelbestrijding als excuus, kochten de openbare diensten enorme hoeveelheden onkruidverdelgers aan, want de chemische concerns wisten om te gaan met propaganda: efficiënt en gemakkelijk... In het voorjaar rukten de gemeentewerkmannen, staatspersoneel, spoorwegarbeiders eropuit, gewapend met sproeiapparaten om dat nutteloze, vuile kruid er eens goed van langs te geven. Weldra zag men geen wegberm, spoorwegdijk, akker- of tuinrand of oever die niet de kenmerken droeg van deze volstrekt zinloze verwoestingen, resultaat van destructieve, verwrongen geesten waar onze Westerse civilisatie zo 'rijk' aan is. De omvang en de snelheid waarmee deze ecologische catastrofe zich voltrok verraste iedereen en de grote manitou's van de universiteit zwegen. De meesten waren zoals het geleerden past onverschillig en de overigen hadden boter op het hoofd.

Toen we goed en wel beseften wat er aan de gang was, was het al lang te laat: in het begin van de jaren tachtig was er geen graskant, braak terrein of bosrand meer te vinden die niet minstens één keer door die rotzooi gehavend was.

Met de nachtegalen ging het steeds slechter en toen de Orwelliaanse jaren 2000 er aan kwamen was het amen en uit.

De nachtegaal die deze lente in mijn tuin zong maakte me tegelijk blij en triestig, want ik hoorde de nagalm van mijn stervend land.

John Rigaux, Warre, juli 2011.

PS. We hebben even in waarnemingen.be 'nachtegaal' ingetikt en tenzij we wat over het hoofd zien hebben we voor 2011 nog slechts 4 waarnemingen: op 10 en 11 mei door 8 waarnemers wordt waarschijnlijk hetzelfde zingend eks. in Eine, Zevenputten gemeld. De zeldzaamheid mag blijken als men de zich opvolgende tijdstippen van waarneming bekijkt: allen daarheen om dit zeldzaam beestje te spotten. Dan nog twee zangers in de Meerspoort Oudenaarde, resp op 22 en 25 mei, waarschijnlijk doortrekkers.En een vangst op de najaarstrek in het Paddenbroek op 21 aug, een jonge vogel.

In 2010 waren er 3 waarnemingen: op 18 april en 2 mei in Oudenaarde, Vestingen en eentje op 28 april in de Kaaihoeve. In 2009 noteren we in Bos t'Ename waarnemingen op 19 en 29 april en 24 juni, telkens door verschillende waarnemers en telkens zingend, wat kan wijzen op een (laatste?) broedgeval...

Boekbespreking

Walter Belis

Grosse W.-R., 2011. Der Teichmolch, Westarp Wissenschaften, Die Neue Brehm-Bücherei, 274 blz., ISBN 978-3-89432-476-7, 29,95 euro.

De kleine watersalamander is één van de meest voorkomende en best bekende lokale amfibieën. Hij is een uitstekende indicator voor veranderingen in onze omgeving. De auteur publiceert al tientallen jaren over salamanders en in het bijzonder de kleine watersalamander. De snelle ontwikkeling op het gebied van de herpetologie, voornamelijk als gevolg van de achteruitgang van heel wat salamandersoorten en de onmiskenbare klimaatverandering, maakten een fundamentele herziening van de klassieker van Günther E. Freytag uit 1954, Der Teichmolch, dringend noodzakelijk. Deze behoefte kan trouwens worden uitgebreid naar een ruim aantal soorten amfibieën. Lang geen onmogelijke opdracht want op het vlak van de herpetologie is er de laatste tijd baanbrekend werk verricht en aan studiemateriaal is er geen gebrek. De klassieke structuur van de boekjes in de Neue Brehm-Bücherei werd gehandhaafd. De 1ste editie van 1954 moest inhoudelijk wel volledig worden herzien, soms ging het over een paar zinnen, soms over een gans hoofdstuk. Het overzicht van de verspreiding van de kleine watersalamander werd aan de hand van herpetofauna's uit de Duitse deelstaten en de buurlanden van Duitsland volledig herwerkt. Zoals we gewend zijn van deze oerdegelijke reeks, brengen de opeenvolgende hoofdstukken milieu- en natuurbeleid, ecologie, gedrag, voortplanting, bedreiging en bescherming in kaart. Dit boek richt zich tot specialisten en natuurliefhebbers.

Alle nummers van Meander sinds het allereerste in 2003 staan nu op het web: http://issuu.com/vlaamseardennenplus

Vernieuwde website VA-plus
Neem eens een kijkje op de vernieuwde website van NP VA+ (zie www.vlaamseardennenplus.be). Webmaster: dominiek.decleyre@telenet.be

Diachromus germanus in het Burreken, eerste waarneming van dit kleurige loopkevertje in de Vlaamse Ardennen?

Ronny De Clercq, IWG Lampyris

Op 20 juni vingen we een kleurig loopkevertje in 't Burreken op de Ganzenberg.
Het blijkt om *Diachromus germanus* te gaan. Sinds 2000 zijn daarvan vijf waarnemingen ingegeven op waarnemingen.be, maar geen ten westen van Brussel. Volgens de recentste loopkeveratlas van België (2008) werd deze soort nog niet waargenomen in onze regio. Er zijn van de periode 1980 - 2007 wel een tiental waarnemingen bekend ten westen van Brussel. Allemaal in de omgeving van Gent en nabij Geraardsbergen. De soort komt duidelijk meer voor in het zuidoosten van ons land.

Diachromus germanus *foto: Ronny De Clercq*

Toch is *Diachromus germanus* in totaal maar in 37 atlashokken waargenomen. Ter vergelijking: de Groene zandloopkever (zie Meander 2011-3) werd in 193 atlashokken gezien. *Diachromus germanus* staat dan ook als zeldzaam aangegeven op de rode lijst.

Op een Duitse site lees ik dat deze soort een meer zuiderse verspreiding kent, maar de laatste twee jaren sterk naar het noorden uitbreidt.
Het is een kevertje met goed ontwikkelde vliegspieren, dat vooral op warme dagen actief is en dan op grashalmen vliegt om daar graspollen en graszaden te eten. Het is dus een fytofage loopkever.

Dit ongeveer een centimeter grote kevertje komt vooral voor in heuvelland, waar het leeft in matig vochtig grasland, op min of meer beschaduwde plekken. Dit klopt helemaal met de vindplaats hier in 't Burreken.

Zaterdag 22 oktober: wandel mee op 'Dag van de trage weg'

Op 22 en 23 oktober vindt in heel België de 'Dag van de trage weg' plaats. Tijdens dit actieweekend slaan lokale besturen, verenigingen en buurtbewoners de handen in elkaar en herwaarderen trage wegen of zetten ze in de kijker. In onbruik geraakte buurtwegen gaan terug open en worden in gebruik genomen. Verwaarloosde wegen krijgen een opknapbeurt of naambordjes. Buurtbewoners ontdekken de trage wegen in hun gemeente en leren hun troeven kennen. De 'Dag van de trage weg' is een krachtig signaal: trage wegen spelen een belangrijke rol in onze mobiliteit en de leefomgeving van morgen. Maar ook voor natuurontwikkeling, erfgoedbeleving en recreatie hebben trage wegen heel wat in hun mars.

foto: Laurent Flostroy

In **Ronse** worden op zaterdag 22 oktober **3 lusvormige wandelingen** van verschillende afstand georganiseerd in de omgeving van het Muziekbos.
De wandelingen worden begeleid door natuurgidsen en staan in het teken van het thema water: de Bremboswatermolen wordt voor de gelegenheid opengesteld en er wordt ook gewandeld langs het nieuw wachtbekken op de Drieborrebeek. Daarnaast werden ook een aantal verwaarloosde trage wegen in ere hersteld en zullen op die dag ingewandeld worden. Ongetwijfeld maak je dus kennis met een weg, een plantje, een gebouw, een verhaal die voor jou onbekend was.

Start- en stopplaats van de wandelingen is Bed & Breakfast Muzieklo (Populierstraat 2, Ronse). De wandelingen starten om 14u, het einde is voorzien om 17u. Wie met de fiets komt, ontvangt een gratis drankje van de Fietsersbond. Deelnemen aan de wandelingen is gratis. Inschrijven is verplicht (via tragewegen@ronse.be of 055/23.27.76 tijdens kantooruren). Laarzen of goed schoeisel zijn aanbevolen.

Deze activiteit is een samenwerking tussen Trage Wegen vzw, Milieufront Omer Wattez vzw, Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*, Fietsersbond Ronse en het stadsbestuur Ronse.

SL: Natuurpunt afdeling Schelde-Leie
SV: Natuurpunt afdeling Scheldevallei
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde.
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalm.vallei
GZ: Natuurpunt afdeling Groot Zingem
DE-*plus*: Natuurpunt afdeling Deinze *plus*.
HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele.
KRB: Kern 'Rondom Burreken'
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
PAWG: Paddenstoelenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*.
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
IWG: Invertebratenwerkgroep 'Lampyris'
NWG: NatuurstudieWerkGroepen Vlaamse Ardennen *plus*.
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt VA *plus*
BWG: Bramenwerkgroep Natuurpunt VA *plus*
MOW: Milieufront Omer Wattez
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu.
TW: Trage Wegen vzw
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei.
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen

Zaterdag 1 oktober 2011

■ **SV+ VWG: Trektellen.** Gids: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. We bemannen onze trektelpost vanaf zonsopgang (8u) tot minstens 11u en langer indien de trekomstandigheden goed zijn. Raadpleeg onze website http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten.php om te weten te komen op welke plaats in onze regio we zullen trektellen. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, vogelgids, ev. telescoop,...

■ **NWB: Plantenstudiedag op een steenkoolterril.** Gids: Luc Allemeersch, tel. 02/361.60.54. Samenkomst aan het station van Morlanwelz om 9u. Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in nog te bepalen kmhok, met de typische flora van terrils, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank.

Zondag 2 oktober 2011

■ **RO: Appelpluknamiddag op de Waaienberg te Ronse.** Gids: Walter Van Der Meulen, tel 0496/53.00.85. Samenkomst om 15u aan de industriezone Maagdenstraat ter hoogte van de Bossenberg en de Waaienberg. Een 15-tal jaren geleden werd een hoogstamboomgaard aangeplant waar we nu mee de vruchten van plukken. Einde omstreeks 18u. Meebrengen: emmer of tas.

■ **DE-*plus*: Familiale natuurwandeling op de grens van Petegem en Machelen.** Gidsen: Jeroen Bossaer, tel. 0473/99.95.71 en Karel De Waele. We spreken af om 14 u aan de parking van 'radio tequila', Bredestraat 105-107, 9800 Petegem a/d Leie. We wandelen langs de trage wegen op de grens van Machelen en Petegem a/d Leie. We maken ondermeer kennis met het heiderelikt van de Bisdonkstraat, waar enkele voor onze streek zeldzame planten als struikhei en stijve ogentroost groeien. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: waterdichte schoenen zijn een aanrader.

Zondag 9 oktober 2011

■ **SL: Familiale natuurwandeling in het Lozerbos.** Gids: Eddy Saveyn, tel. 09/380.03.00. Samenkomst om 14u aan de kerk van Lozer. Aandacht voor herfstverschijnselen met in het bijzonder de paddenstoelen. Einde rond 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

■ **RO: proeven van het bos:** gidsen: Philippe Moreaux, tel 0476/49.24.61, Patrick Alexander en Willy Termonia. Samenkomst om 14u aan de parking van het stedelijk kerkhof, kant Hogerluchtstraat. Op de bovenweide van Bois Joly aan de Hogerluchtstraat te Ronse worden vanaf 14u om het uur demonstraties gegeven van bereidingen met bosvruchten en noten met proeverij. In samenwerking met de Gezinsbond van Ronse, VELT en de Fietsersbond. Tezelfdertijd vrije en geleide wandeling in Bois Joly over vogels, paddenstoelen en bomen.

■ **ZV: Paddestoelenwandeling.** Gids: Georges Kuipers; contact: Vincent Decroock, 0498/10.95.39. Vertrek om 14u aan de Boembekemolen, Boembekestraat te Brakel (Michelbeke). Activiteit binnen de 'Week van het Bos'. We trekken door het gevarieerde landschap rond de Boembekemolen op zoek naar de paddenstoel in de boomgaard, weiden, wegkant en het bos. Einde rond 16u. Meebrengen: stevige schoenen.

Woensdag 12 oktober 2011

■ **MOW: Voordracht van Steven Vromman, Low impact man**. Start om 20u. Deze avond gaat door in Zaal Ter Wilgen, Poelstraat te Petegem/Deinze. Inkom gratis. Hoe kunnen wij ons milieu redden? Hoe moet het verder met onze planeet? Kunnen we gelukkig leven met minder welvaart? Schakelen wij over op een groene economie? waar blijven wij de olie halen? Via sprekende voorbeelden, straffe cijfers, boeiende verhalen en de nodige humor krijg je een flinke stimulans om zelf aan de slag te gaan. Organisatie: Milieufront Omer Wattez Leievallei ism ABVV – Linx-plus en ACW groot-Deinze met de steun van de Stad Deinze.

Zaterdag 15 oktober 2011

■ **NWB: Plantenstudiedag van de stadsflora te Leuven.** Gids: Daniël De Wit, gsm 0477/25.10.32. Samenkomst aan de parking van de abdij Keizersberg te Leuven (Mechelsestraat 202 Leuven) om 9u, Einde om 17u. De ganse dag planteninventarisatie in nog te bepalen kmhok, met de stadsrand van Leuven, de Vaartkom en de Inbev site, waarbij ook het gebruik van verschillende plantenboeken aan bod komt. Meebrengen: laarzen, loep, flora's, lunchpakket met drank. Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2012. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan André Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel. 052/35.05.18, e-mail: andre.vandenbergh@skynet.be. Voor kostendelend vervoer vanuit onze regio contacteer Karel De Waele, tel. 09/386.45.60.

■ **SV: Dia-winteravond te Heurne:** 'Op zoek naar natuur in Turkije' door Jacques Vanheuverswyn. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 euro (max. 5 euro per gezin). Zie ook aparte aankondiging op de achterkaft.

■ **DE-*plus*: Nacht van de Duisternis te Deinze.** Info: Wim Bracke, tel. 09/380.01.03. Begeleide wandelingen vanaf de hoek van de Krekelstraat en Gampelaeredreef te Astene om 19u30, 20u en 20u30 met natuurgidsen en sterrenkijkers in het duistere stadsbos in de omgeving van de hoeve Nieuwgoed te Parijs. Wij beleven volop de duisternis in het stadsbos en gaan op zoek naar overblijvende sterren. Einde omstreeks 21u30. Organisatie i.s.m. Samenwerkingsverband Stadsbos Deinze, stadsbestuur Deinze en MOW.

Zondag 16 oktober 2011

■ **IWG+KRB: Kleine beestjes in het bos.** Gids: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42, ronnydeclercq@pandora.be Samenkomst om 14u aan De Bramentuin aan de Ganzenberg te Schorisse. Het bos is meer dan bomen alleen, de grootste groep levende wezens in het bos zijn de honderden soorten kleine beestjes. We zoeken ze in de verborgen hoekjes waar de meeste leven. Tot welke groep behoren ze? Hoe leven ze? We verzamelen tevens een aantal slakken die we op donderdag 20 okt. zullen determineren. Meebrengen: laarzen of gepast schoeisel, loep(potje), insectengids,... Einde omstreeks 17u.

■ **SL+ZV: Bomen- en struikenwandeling in het kasteelpark van Grotenberge.** Gids: Paul Geeroms, tel. 092/82.24.08. Samenkomst om 14u aan het kasteelpark, Parkstraat, 9620 Zottegem. Het domein is een 14 ha groot park met kasteeltje en door zijn rijke bomenverscheidenheid een heus arboretum Wandeling door dit uniek park met enkele mythologische verhalen rond bomen en struiken.

Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel.

■ **GZ: Wandeling op zoek naar paddenstoelen.** Gids: Georges Kuipers. Contactpersoon: Eddy Van Den Abeele 09/384.43.54 of 0474/62.20.52. Samenkomst om 14u aan de Scheldebrug te Zingem, kant Zingem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen, veldgidsen.

■ **HRZ: Week van het Bos: Herzele te gast in Bos t'Ename.** Gidsen: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Chris De Smedt, tel. 0475/85.02.06. Samenkomst om 13u15 aan de kerk van Herzele (carpooling) of 14u aan de kerk van Ename. Afdeling Herzele gaat in het kader van de Week van het Bos op bezoek bij de collega's van Bos t' Ename. De afdeling vertrekt samen vanuit Herzele, maar iedereen kan aansluiten in Ename om kennis te maken. Einde om 16u30. Meebrengen: laarzen of stevige schoenen, eventueel verrekijker.

■ **DE-*plus*: Opening van Stadsbos Deinze.** Diverse activiteiten in het stadsbos, vooral aan de hoeve Nieuwgoed te Parijs. Organisatie: stadsbestuur Deinze i.s.m. Natuurpunt Deinze *plus*. Concrete info via www.deinze.be.

Donderdag 20 oktober 2011

■ **IWG: Het op naam brengen van slakken.** (determinatie). Begeleiding: Ronny De Clercq, tel. 055/45.63.42, ronnydeclercq@pandora.be. Samenkomst om 19u30 in de Orangerie, Stokstraat 54 te Schorisse (toegang via de tuin). We leren met behulp van determinatiewerkjes zowel naakt- als huisjesslakken op naam te brengen. Zowel de soorten die op de voorgaande zondag in het Burreken werden verzameld als slakken meegebracht van thuis, zullen worden op naam gebracht. Meebrengen: loep, eventueel bino, slakkentabel (deze zal ook ter plaatse te koop zijn). Einde omstreeks 22u.

■ **MOW: Voordracht 'Van bloesemhaag tot speelbosje'; over bomen en struiken voor een ecologische tuin.** Start om 20u. Plaats: zaal Guldepoort, Imschootplein 1, 9870 Machelen. Lesgever: Roger Van Der Maelen. Struiken en bomen geven body aan je tuin. Ze zorgen voor privacy, en brengen afkoeling in de zomer... Weet je dat er tal van mogelijkheden bestaan om bomen en struiken toe te passen in de tuin? Iedereen kent wel de geschoren beukenhaag. Maar heb je al eens gedacht aan een geurende bloesemhaag, een dakboom boven je terras, of een verstopbosje voor de kinderen? Met bomen en struiken kun je spelen, letterlijk en figuurlijk. Via deze vorming over bomen en struiken krijg je heel wat ideeën, voor grote of kleine tuinen. We geven ook advies voor de aanleg en het beheer. Inkom: 3 euro, drankje inbegrepen. Organisatie: VELT-Leieland en Milieufront Omer Wattez Leievallei.

Zaterdag 22 oktober 2011

■ **RO+ MOW+ TW: Dag van de trage weg te Ronse.** Gidsen: Filip Keirse, tel. 055/38.78.83, Philippe Moreaux, tel 0476/49.24.61 en stadgids Ronse. Samenkomst om 14u aan B&B Muzieklo, Populierstraat 2 te Ronse. Keuze uit drie lusvormige wandelingen (3-4-5 km). De wandelingen worden begeleid door natuurgidsen en staan in het teken van het thema water: de Braamboswatermolen wordt voor de gelegenheid opengesteld en er wordt ook gewandeld langs het nieuw wachtbekken op de Drieborrebeek. Daarnaast werden ook een aantal verwaarloosde trage wegen in ere hersteld en zullen op die dag ingewandeld worden. Ongetwijfeld maak je dus kennis met een weg, een plantje, een gebouw, een verhaal dat voor jou onbekend was. Gratis deelname en wandelfolder. Wie met de fiets komt, ontvangt een gratis drankje van de Fietsersbond. Let op: Vooraf inschrijven is noodzakelijk bij 055/23.27.76 tijdens de kantooruren of tragewegen@ronse.be. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel. Organisatie i.s.m. de stad Ronse.

Zondag 23 oktober 2011

■ **SV+ VWG: Trektellen.** Gids: Paul Vandenbulcke tel. 0475/34.65.86. We bemannen onze trektelpost vanaf zonsopgang (8u) tot minstens 11u en langer indien de trekomstandigheden goed zijn. Raadpleeg onze website http://www.vwg-vlaamseardennenplus.be/activiteiten.php om te weten te komen op welke plaats in onze regio we zullen trektellen. Meebrengen: warme kledij, verrekijker, vogelgids, ev. telescoop,...

■ **VA+ MOW+ TW: Dag van de trage weg te Kluisbergen.** Gids en info: Filip Keirse, tel. 055/38.78.83 of filip.keirse@skynet.be en Karel De Waele. Samenkomst om 14u aan de kerk van Kwaremont. Er wordt een vernieuwde wandelfolder van de 'Geologie wandeling' voorgesteld. Keuze tussen een plantenwandeling (5 km) en een landschapswandeling (8 km). Voor wie het mooie landschap langs de mooiste trage wegen van Kwaremont wil ontdekken is dit een aanrader. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: goed schoeisel.

Zaterdag 29 oktober 2011

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

Donderdag 10 november 2011

■ **IWG: Verkenning van de wereld der Veelpotigen (Myriapoda).** Begeleiding: Bryan Goethals, tel. 055/60.35.09, bryan.goethals@telenet.be. Samenkomst om 20u in Kasteel Liedts, Parkstraat 4 te Oudenaarde. We leren de verschillende groepen miljoenpoten, duizendpoten e.d. te herkennen en ontdekken hoe ze leven. Einde omstreeks 22u.

■ **GZ: Voordracht door Prof Marcel De Cleene over 'planten als cultuurdragers'.** Start om 19u30 in 'De Griffel', Ouwegemsesteenweg 90, 9750 Zingem. Contactpersoon: Adelin Goedefroot 0475/64.83.72. Organisatie i.s.m. de Heemkundige Kring Zingem.

Zaterdag 19 november 2011
Dag van de Natuur

Tijdens de Dag van de Natuur zet Natuurpunt het natuurbeheerwerk in de kijker in heel Vlaanderen. Iedereen kan deelnemen, van de allerjongsten tot de wat ouderen.

■ **KRB. Dag van de Natuur in Het Burreken.** Verantwoordelijke: Filip Hebbrecht, tel 055/49.55.63. Samenkomst om 9u aan Perreveld N°14 te Zegelsem. Voor wie de handen uit de mouwen wil steken een mooie gelegenheid. Vrijhouden van het wandelpad, maaien van een ingesloten veldje. Aanplanten van houtkanten en onderhoud van het begrazingsblok. 's Middags is er soep en broodjes voorzien. Einde omstreeks 16u. Meebrengen: riek en/of spade.

■ **RO: Boomplantactie in samenwerking met de gezinsbond en de stad Ronse.** Contactpersoon: Philippe Moreaux 055/21.88.87. Elke ouder van een nieuw in 2011 geborene in Ronse kan een boom planten in het geboortebos van Ronse, gelegen tussen het wandelpad van de Blauwe Steenstraat en de Oostenstraat. Aanvang om 14u op het einde van de Jagersstraat. Nadien is er een kleine receptie met gluhwein en chocolademelk. Einde rond 17u.

■ **GZ: Beheerwerken in Zingemse Natuurgebieden.** Verantwoordelijke André Vandecapelle, tel 09/384.29.73 of gsm 0498/45.93.42. Samenkomst om 8u30 aan de Scheldebrug in Zingem, kant Zingem. Einde om 17u. Meebrengen evt. kettingzaag, kapmes, handschoenen, goed schoeisel. Soep en broodjes worden voorzien.

■ **DE-*plus* + MOW + JNM: Dag van de Natuur.** Samenkomst om 14u aan de Bisdonkstraat te Machelen. Net zoals vorig jaar zorgen we voor het beheer van de trage wegen van de Bisdonkstraat en de Lange dreef in Machelen. We zorgen onder andere voor het verwijderen van boomopslag in de Bisdonkstraat en het aanplanten

van zomereiken in de Lange dreef. We werken tussen 14 en 17u. Meebrengen: werkhandschoenen, eventueel spade, kruiwagen, takkenschaar, zaag.

■ **ZV: Dag van de Natuur in de Boembekemolen.** Gids: Ward Verhaeghe, 0476/60.02.15. Samenkomst om 9u30 aan de Boembekemolen, Boembeke 18 te Brakel. Op het werkblad staat: overtollige afsluiting weghalen, nieuwe afsluiting aanbrengen, de haag scheren aan de oude boomgaard, zaadbomen planten op een stuk waar bos moet ontwikkelen, enkele gaten in de haag dichtplanten. Meebrengen: werkhandschoenen. 's Middags voorzien we soep en boterhammen. Einde om 17u.

■ **HRZ: Dag van de Natuur. Natuurinrichting Ter Leen i.s.m. gemeente Herzele.** Begeleider: Dirk Buyse, tel. 0476/93.34.48. Samenkomst afspraken worden aangekondigd op www.natuurpunt.be/herzele. 's Middags gratis soep. Meebrengen: spade, werkhandschoenen.

Zaterdag 19 november 2011

■ **SV: Dia-winteravond te Heurne: 'Een trip naar het Noorden'** door Bart Heirweg, Wouter Pattyn en Bernard Van Elegem. Bart, Wouter en Bernard brengen je op deze winteravond aan de hand van verschillende korte reeksen heel uiteenlopende impressies van de landschappen, vogels en zoogdieren uit het Noorden. De reis naar het Noorden begint iets dichter bij de deur met enkele woeste landschappen uit Engeland. Vervolgens komt de Scandinavische natuur in al zijn facetten aan bod. Je kan er genieten van de spectaculaire beelden van grillige rotskusten, de najaarspracht van de taigabossen en de toendra, kraanvogelformaties, beren, vliegende eekhoorns, haakbekken, roodkeelduikers en nog veel meer. De avond eindigt met de onaardse landschappen van IJsland. Je krijgt er aangespoelde ijssculpturen op het strand te zien, evenals vulkanische landschappen met een adembenemend kleurpalet en harlekijneenden in kolkende beken. Een niet te missen programma dus! Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 euro (max. 5 euro per gezin). Zie ook aparte aankondiging op de achterkaft.

Zondag 20 november 2011

■ **OUD: Herfstwandeling in de Rooigembeekvallei.** Gids: Gunther Groenez tel. 0486/16.74.30. Vertrek om 9u aan de kerk van Mullem. Meebrengen: laarzen of stevige waterbestendige wandelschoenen, verrekijker. Einde omstreeks 12u.

Zaterdag 26 november 2011

■ **KBE: Werkdag in het bos t'Ename.** Begeleiders: Guido Tack, tel. 0474/90.02.30 en Pieter Blondé, 0488/36.22.79. Samenkomst om 9u en 13u30 aan de loods in de Braamburgstraat 43 te Mater. 's Middags gratis soep en boterhammen met beleg voorzien. Elke laatste zaterdag van de maand is het verzamelen geblazen om vele klusjes te doen in het natuurreservaat Bos t'Ename. In de wintermaanden wordt er voornamelijk gekapt, in de zomermaanden voornamelijk gemaaid. Brandhout wordt verdeeld onder de deelnemers. Meebrengen: Hakmes/bijl en/of motorzaag, werkhandschoenen, laarzen. Einde omstreeks 17u.

Zondag 4 december 2011

■ **SL: Familiale natuurwandeling in de Spitaelsbossen te Waregem.** Gids: Lieven Kinds, tel. 09/383.71.39. Afspraak om 14u vóór de parking Concordia in de Kalkhoevestraat te Waregem. Einde omstreeks 17u. Meebrengen: laarzen of goed schoeisel, verrekijker.

Vrijdag 9 december 2011

■ **GZ: Voordracht van Steven Vromman, Low impact man.** Start om 19u30 in De Griffel te Ouwegem. 'In een boeiende show met veel humor, sprekende beelden, confronterende cijfers en interactie met het publiek brengt hij de grote wereldproblemen tot een hanteerbaar niveau. Een gastmuzikant zorgt voor muzikaal en verbaal weerwerk. Steven Vromman wil duidelijk maken dat er heel veel manieren zijn om gezonder, goedkoper en milieubewuster te leven.' De inkom bedraagt 2 euro. Kaarten zijn te verkrijgen per mail op wereldfrontzingem@gmail.com of telefonisch op het nummer 09/384.39.75. Deze activiteit wordt opgezet in samenwerking met Wereldfront Zingem en de MINA-raad van Zingem.

Zondag 11 december 2011

■ **RO+DE-*plus*+VWG: Watervogels aan de Oostkust.** Afspraak 8u aan het station te Ronse of om 8u30 aan de kerk Van Petegem-aan-de-Leie (Deinze). Kostendelend rijden. Mogelijkheid om vroeger te stoppen en/of om 's middags aan te sluiten in educatief centrum 'De Groenwaeke' van het reservaat Uitkerkse Polder. We bezoeken in de voormiddag de Achterhaven van Zeebrugge met zijn rietvelden, slikken en open water; in de namiddag de Uitkerkse Polder, overwinteringsplaats van o.a. tienduizenden ganzen. Einde omstreeks 16u30. Graag deelname bevestigen bij Philippe Moreaux, tel 0476/49.24.61 of Koen Houthoofd tel. 09/328.11.08.

■ **GZ: Winterwandeling in Huise.** Gids: Eddy Van Den Abeele, tel. 09/384.43.54. Samenkomst om 9u30 aan de kerk van Huise. Einde omstreeks 12u. Meebrengen: verrekijker, goed schoeisel, veldgidsen.

■ **HRZ: Zwarte Pieten wandeling.** Gids: Dirk Noël, tel. 0476/63.22.46 en Chris De Smedt, tel: 0475/05.02.06. Samenkomst om 10u aan de oude steenbakkerij (Kauwstraat 103, Sint-Lievens-Esse). Winterwandeling door het Duivenbos. Het werkingsjaar wordt gezellig afgesloten met BBQ-worstjes, jenever en een vleugje live muziek. Einde wandeling rond 12u30, daarna receptie tot 14u. Meebrengen: laarzen of stevige wandelschoenen.

■ **SV: Dia-winteravond te Heurne: Noorwegen,** van de Noordkaap, over de Lofoten en via de fjorden, naar de Zuidkaap, door Jeroen en Lies Vanheuverswyn-De Mol. Aanvang om 20u stipt in Zaal 'Amigo' (vroeger Stedelijk Centrum) bij de kerk te Heurne. Verslag van een 25-daagse reis door Noorwegen langsheen het noordelijkste puntje van het Europese vasteland, idyllische stranden, authentieke vissersdorpjes, talrijke vogels, indrukwekkende fjorden, reusachtige gletsjers, ontelbare bruggen en zoveel meer… Kortom, een tocht doorheen prachtige en afwisselende landschappen! Einde omstreeks 22u30. Inkom 2,50 euro (max. 5 euro per gezin). Zie ook aparte aankondiging op de achterkaft.

Zondag 18 december 2011

■ **ZV: Op zoek naar overwinterende watervogels in de Scheldevallei.** Gids: Bart Magerman, 09/360.09.99. Afspraak om 9u aan de Scheldebrug van Zingem-Nederzwalm. Einde rond 12u.

Maandag 26 december 2011

■ **SV+VWG: Vogeltocht naar linker Schelde-oever (Zeeland, NL).** Gids: Jacques Vanheuverswyn, tel. 09/324.09.42. Samenkomst om 7u30 aan de kerk van Eke. Kostendelend rijden. De exacte bestemming wordt kort van tevoren bepaald. Observatie van watervogels, ganzen, … Einde omstreeks 16u30. Meebrengen: vogelgidsen, verrekijker (evt. telescoop), warme kledij, laarzen of goed schoeisel, picknick, drank.

Vrijdag 13 januari 2012

■ **Gezamelijke nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt VA plus en Milieufront Omer Wattez.** We zetten het nieuwe jaar in met een hapje en een drankje. Afspraak om 19u30 in de parochiezaal te Leupegem- Oudenaarde (Sompelplein). Graag vooraf een seintje aan MOW vzw, Kattestraat 23 te Oudenaarde, tel. 055/30.96.66 of info@milieufrontomer wattez.be.

Vrijdag 20 januari 2012

■ **HRZ: Lezing salamanders en nieuwjaarsreceptie.** Spreker: Robert Jooris, organisator: Dries Van Nieuwenhuyse, tel: 0474/97.54.13. De nieuwjaarsreceptie van afdeling Herzele wordt voorafgegaan door de herverkiezing van het bestuur en een salamander-lezing door Robert Jooris, coördinator amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt. Samenkomst om 20u in ontmoetingscentrum 't Hoefijzer in Woubrechtegem (Herzele). Iedereen is welkom. Leden van afdeling Herzele kunnen zich kandidaat stellen om tot het bestuur toe te treden.

Office Partners

méér dan complete kantoorinrichting

gratis cataloog
& info folder
professioneel advies op maat

http://www.officepartners.be
e-mail: officepartners@skynet.be

Doornikstraat 8 - 9700 Oudenaarde
Tel: 055/30.41.13 - Fax: 055/30.91.13

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen De Pourcq Bernard
en Moreaux Philippe

Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsenpraktijkblauwesteen.be
tel: 055/21.38.19

uit sympathie

BIO SHOP

De Zonnebloem

Al meer dan 25 jaar vind je bij ons
alles voor een gezonde levenswijze

Het grootste gamma biologische voeding in de streek
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen

Steeds 10 % korting voor NP-leden
op het ruimste aanbod natuurstudieboeken

Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 de.zonnebloem@skynet.be www.bioshop.be

P.V.S. electronic developments b.v.b.a.

E L E K T R O N I C A
ontwerp - productie - repair

+ *ZAKLAMPEN* www.pvsed.com/zaklampen

voor alle inlichtingen:
info@pvsed.com of 055/49.60.12
Neerstraat 28, 9636 Nederzwalm. BE 866.983.228

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert

Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem

09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

Boomkwekerij
DE BOCK LV

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes,
Vaste planten, Coniferen, Sierbomen,
Haagplanten, Fruitbomen.

Pelikaanstraat 89
9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

LE ROY RINASSUR BVBA

Warandestraat 17, 9810 Nazareth
Tel: 09/385.44.60 - 09/385.61.32
e-mail: leroy@rinassur.be

centea

verzekeringsmakelaar nr. 13839

ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN
VERZEKERINGEN

Uw reclame in Meander bereikt 2550 leden-gezinnen in de regio Vlaamse Ardennen *plus* en 230 sympatisanten over gans Vlaanderen
Geïnteresseerd? Contacteer voor meer inlichtingen één der redactieleden (zie colofon)

Signaalsoorten

Dries Van Niewenhuyse, wetenschappelijk conservator Duivenbos Herzele

Over panda's en andere signalen...

Een indicatorsoort is in de biologie een soort die indicatief is voor een bepaald kenmerk van het milieu. Door het beschrijven van de kenmerken van de soort kunnen uitspraken worden gedaan over uiteenlopende invloeden of veranderingen. Soms kan men informatie afleiden uit bepaalde eigenschappen van de soort, maar meestal betreft het de aanwezige aantallen binnen een gebied of juist aan- of afwezigheid van de soort. De panda is een ideale signaalsoort, het is een leuk dier met heel hoog knuffelgehalte dat symbool staat voor natuurbehoud op internationale schaal. Jammer dat we in de Vlaamse Ardennen vooralsnog geen panda's hebben. Iets anders misschien?

Steenuil *foto: Marc Espeel*

De steenuil kan doorgaan als indicatorsoort voor het kleinschalige boerenlandschap van de Vlaamse Ardennen. Dit wordt meer en meer in de verf gezet door onder andere het Leader-Steenuilenproject van het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen en het Ecologisch Halssnoer rond Herzele. Naast concrete natuurherstelactiviteiten (aanplant hoogstamboomgaarden) en promotie via een professionele mobiele tentoonstelling wordt de boodschap overgebracht. Er is zelfs een steenuilenbier gebrouwen dat heel succesvol is. De steenuil is ook een aaibare soort met beide ogen vooraan op de kop, hetgeen de uil een heel menselijk gelaat geeft. Tot daar het boerenlandschap in de Vlaamse Ardennen.

Heel typisch voor onze regio zijn echter de talrijke bronbossen die we rijk zijn. Die gaan momenteel wat onder de radar door, niettegenstaande hun hoge natuurlijke waarde. Daar zijn we nog niet mee klaar, tenzij we ons gaan focussen op salamanders. Recent is Natuurpunt Geraardsbergen doelbewust aan de slag gegaan met de vuursalamander als vlaggenschip van broekbossen.

Natuurpunt Herzele is sinds dit seizoen met de kamsalamander aan de slag gegaan als signaalsoort van uitzonderlijke poelen. Als rasechte Vlaming is de vuursalamander heel typisch voor de bronbossen en oogt ook heel tropisch en dus exotisch. De kamsalamander oogt door zijn uitzonderlijk grote rugvin als een voorhistorisch beest. Deze uitzonderlijke karakteristiek maakt hem ook onmiskenbaar bij het ruimere publiek. Salamanders zijn leuke beesten omdat ze nog redelijk algemeen zijn, manipuleerbaar (je kan ze vangen met een netje, bekijken en terug vrijlaten) en ze zijn uitstekende vehikels voor activiteiten met kinderen. Makkelijke herkenbaarheid en veelzeggende verwijzing naar een ruimer milieu maken beide soorten dus de moeite als indicator.

Kamsalamander *foto: Vilda, Yves Adams*

Aan de slag dus...

2012 wordt voor Natuurpunt Herzele het jaar van de salamander. Een aantal voorlichtingsavonden is voorzien waar de theorie (presentatie Robert Jooris op 20 januari 2012 te Woubrechtegem) gekoppeld wordt aan de praktijk (herstel van een tweetal poelen op de Dag van de Natuur) aangevuld met studie (inventarisatie poelen in de nabije omgeving vanaf voorjaar 2012).

Wil je meer leren over salamanders en daadwerkelijk de handen uit de mouwen steken voor het behoud van vuursalamander en/of kamsalamander, kom dan naar de Algemene Vergadering van Natuurpunt Herzele (20 januari 2012) en help ons deze uitstekende signaalsoorten beter te begrijpen, te beschermen en uit te dragen als vlaggenschip voor de unieke bronbossen van de Vlaamse Ardennen.

Slangenjenever bestaat reeds, salamanderbier nog niet, tijd dus voor een ad fundum...

Overzicht vogelwaarnemingen juni-augustus 2011

Dimitri Van de Populiere

Weet je nog die zomer van 2011? Ja, het was op een woensdag zeker? Veel mooi weer had onze zomer niet te bieden. Ook op vogelgebied is het meestal kalm tijdens de zomermaanden. Toch werden er erg leuke waarnemingen gedaan. Zo liet o.a. een kwak zich lange tijd goed bekijken. Een grauwe kiekendief werd gezien te Wannegem. Steltkluten bezochten de regio nog eens. Morinelplevieren lokten veel kijklustigen. Een zeldzame waterrietzanger werd geringd in Berchem.

Futen tot eenden

Geoorde fuut: 5-06 tot 6-06: Nazareth, Callemoeie: 1 ad (DVDP, e.a.); 20-06 tot 4-07: Nazareth, Callemoeie: 1 onv (NGE). **Kwak**: 10-07 tot 27-07:

Kwak *foto: Paul Vandenbulcke*

Berchem, Paddenbroek: 1 juv (FVE, NDS, e.v.a.); 5-08 en 7-08: Mullem/Huise, Rooigem: 1 ad (DGE, GCO); 24-08: Petegem, Golfterrein: 1 juv (LVB, e.a.). **Kleine zilverreiger**: 2-06: Eke, Tweelingsputten: 1 ex (LVM, SLI); 10-08: Nederename, Put VDM: 1 ex (BDE); 17-08 tot 21-08: Berchem, Paddenbroek: 1 ex (TLI, e.a.). **Grote zilverreiger**: 19-07: Nederename, Put VDM: 3 ex (JVDP, ADV); 23-07: Petegem, Langemeersen: 1 ex (LVB); 29-07: Ruien, Schelde: 1 ex (DVQ). **Ooievaar**: De vrij rondvliegende vogels lieten zich weer veel opmerken. Mogelijk kwamen zij ook opnieuw tot broeden; andere waarnemingen: 4-07: Ruien: 1 ex (NDS); 6-07: Heurne: 1 ex (PDR); 17-08: Petegem-Leie: 8 ex over (VLO) en Erwetegem: 30 ex over (HHA). **Zwarte ooievaar**: 5-07: Eke, Tweelingsputten: 3 ex over (SLI); 27-07: Roborst: 3 ex over (LNE); 18-08: Zingem, Spettekraai: 3 ex over (SLI, LVM). **Lepelaar**: 27-06 tot 3-07: Nederename, Put VDM: 1 ex (TCA, e.v.a.). **Wintertaling**: waarschijnlijk broedgeval in Berchem, Paddenbroek met 4 jongen (NDS, TLI). **Zomertaling**: 3-06: Nederename, Put VDM: 1 ex (NGE, BDE); 29-07: Nederename, Put VDM: 1 ex (DDG).

Roofvogels

Visarend: 29-08: Eke: 1 ex over (NGE). **Rode wouw**: 18-08: Zingem, Spettekraai: 1 ex over (LVM). **Zwarte wouw**: 13-06: Boekel: 1 ex over (LNE); 25-06: Ronse, Kanarieberg: 1 ex over (MDR); 3-07: Oudenaarde: 1 ex (GTA). **Bruine kiekendief**: 37 waarnemingen met mislukt broedgeval in de regio. **Blauwe kiekendief**: 31-08: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO). **Grauwe kiekendief**: 26-08: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO). **Wespendief**: 71 waarnemingen. **Havik**: 1-06: Kruishoutem: 1 ex (RDS); 15-07: Ruien, Kluisbos: 1 ex (NDS); 21-07 en 2-08: Zottegem, Steenbergse bossen: 1 ex (CNU); 10-08: Berchem: 1 ex (RVH); 11-08: Ronse, Pyreneeën: 1 juv (DVE); 13-08: Dikkelvenne: 1 ex (JVH); 17-08: Zulzeke: 1 ex (NDS); 25-08: Ronse, Pyreneeën: 1 juv (DVE). **Slechtvalk**: 3-06 tot 4-07: Deinze: 1 tot 2 ex (NGE, e.a.); 3-07 en 26-07: Ruien, Centrale: 1 ex (YFE); 2-08: Berchem, Paddenbroek: 1 ex (NDS); 13-08: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO); 17-08: Ruien, Centrale: 2 ex (NDS); 17-08: Wannegem-Lede: 1 ex (GCO); 19-08 en 31-08: Eine, Dorp: 1 ex (DDG); 24-08: Ooike: 1 ex (DVE); 31-08: Welden, Reytmeersen: 1 ex (DDG).

Rallen tot sternen

Kwartel: 68 waarnemingen. **Steltkluut**: 1-06: Nazareth, Callemoeie: 3 ex (NGE, e.a.); 18-06 tot 26-06: Nederename, Put VDM: 2 ex (BDE, e.a.). **Kleine plevier**: over de hele periode gezien te Nazareth, Callemoeie en Nederename, Put VDM. **Bontbekplevier**: 1-06: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (NGE, e.a.); 6-06: Nazareth, Callemoeie: 5 ex (NGE). **Morinelplevier**: 21-08: Ooike: 5 ex (GCO, e.v.a.); 24-08: Ooike: 8 ex (GCO). **Goudplevier**: 26-08: Ooike: 3 ex (NGE). **Bonte strandloper**: 22-07: Nazareth, Callemoeie: 1 ex

(BDE). **Grutto**: 23-06: Bachte-Maria-Leerne: 2 ex (TAD). **Regenwulp**: 29-07: Mater: 1 ex (LDV); 25-08: Ooike: 1 ex over (PDR). **Wulp**: 21-06: Oudenaarde: 2 ex (DDG); 4-07: Eke, Koemeersen: 1 ex. **Kemphaan**: 21-07: Nederename, Put VDM: 1 ex (BDE); 11-08 en 12-08: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (DDG, GCO). **Zwartkopmeeuw**: 29-06: Eke, Tweelingsputten: 1 ex (SLI). **Geelpootmeeuw**: 20-06 en 21-06: Nederename, Put VDM: 1 ex (NGE, DVQ); 13-07: Mullem, Rooigem: 1 ex (NGE). **Grote mantelmeeuw**: 24-08: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (KVE). **Dwergmeeuw**: 23-08: Oudenaarde: 1 ex (DDG). **Visdief**: 34 waarnemingen. **Zwarte stern**: 5-06: Nazareth, Callemoeie: 3 ex (BDE, NGE); 30-06 tot 2-07: Nederename, Put VDM: 1 ex (TCA, e.a.).

Duiven tot lijsters

Zomertortel: 15 waarnemingen. **Ransuil**: 3-06: Zingem: 2 en 1 juv (ADV). 9-06: Elsegem, De Hellinck: 2 juv (NDS); 14-06: Machelen: 1 ex (ECO); 15-06: Petegem, Langemeersen: 1 ad + 2 juv (BHE); 27-06: Zingem: 2 juv (GGR); 1-07 en 16-07: Lierde, Parkbos: 1 juv (ADG); 8-07 en 10-07: Zingem: 1 juv (ADV); 29-07: Elsegem: 1 juv (CVDG); 11-08: Meilegem, Kaaihoeve en Volkegembos: 1 ex (USA). **Kerkuil**: 16 waarnemingen met enkele geslaagde broedgevallen. **Zwarte specht**: 5-06: Nokere, Kasteelpark: 1 ex (BDH); 14-06: Ruien, Kluisbos: 1 ex (NDS); 21-06: Wortegem, Spitaelsbos: 1 ex (NDS). **Middelste bonte specht**: 19-07: Ronse, Bois Joly: 1 ex (DVE). **Kleine bonte specht**: 17 waarnemingen. **Draaihals**: 26-08: Mater: 1 ex (BHE, e.a.). **Nachtegaal**: 21-08: Berchem, Paddenbroek: 1 onv. vangst (TLI). **Gekraagde roodstaart**: 5-06: Eke, Koemeersen: 1 ex (HDB); 17-06: Kwaremont: 1 ex (LRO); 3-08: Bos t'Ename: 1 juv (LME); 18-08: Mater: 1 ex (CNE). **Paapje**: 21-08: Etikhove: 1 ex (LVDL); 22-08: Petegem-Schelde: 2 ex (GCO); 22-08: Petegem-Leie: 1 ex (GCO); 24-08 en 27-08: Berchem, Paddenbroek: 1 ex (TLI). **Roodborsttapuit**: 31-08: Welden, Reytmeersen: 2 ex (JVDB).

Zangers tot gorzen

Braamsluiper: 1-06: Ronse, Tombele: 1 ex (DVE); 2-06 en 3-06: Zingem : 1 ex (GGR, ADV); 21-06: Ronse, Germinal: 1 ex (DVE). **Waterrietzanger**: 20-08: Berchem, Paddenbroek: 1 vangst (TLI). **Sprinkhaanzanger**: 32 waarnemingen. **Cetti's zanger**: 1-06 tot 2-07: Nazareth, Callemoeie: 1 ex (NGE, e.a.); 3-06 tot 10-06: Oudenaarde, Vestingen: 1 ex (BHE, e.a.); 9-06: Heurne, Ster: 1 ex (DDG); 9-06 tot 31-08: Heurne, Dal: 1 ex (DDG); 15-08 en 20-08: Dikkelvenne, Vistrap: 1 ex (JVE). **Spotvogel**: 20 waarnemingen. **Vuurgoudhaan**: 3-06 tot 21-06: Ronse, Pyreneeën: 1 tot 2 ex (DVE, RWE); 25-06: Brakel, Burreken: 1 ex (ADV); 26-06: Eke: 1 ex (DDG); 16-07 en 30-08: Ronse, Pyreneeën: 3 en 1 ex (DVE). **Grauwe vliegenvanger**: 46 waarnemingen. **Bonte vliegenvanger**: 7-08 tot 29-08: Ronse, Pyreneeën: 1 tot 2 ex (DVE, e.a.). **Matkop**: 31 waarnemingen. **Wielewaal**: 10-06: Oudenhove: 1 ex (LNE); 12-06 tot 31-08: Zingem: regelmatig 1 ex (ADV); 26-06 en 4-07: Meilegem, Kaaimeersen: 1 ex (IDV, PDS); 24-06 en 3-07: Dikkelvenne: 1 ex (JVE). **Europese kanarie**: 10-07: Oudenaarde: 1 ex over (NGE); 12-07: Heurne, Dal: 1 ex (DDG). **Goudvink**: 9-06: Kruishoutem: 1 ex (RDS). **Kruisbek**: Ronse: 13 ex over (DVE). **Geelgors**: 107 waarnemingen (wellicht veel dubbelwaarnemingen).

Bedankt aan alle waarnemers!

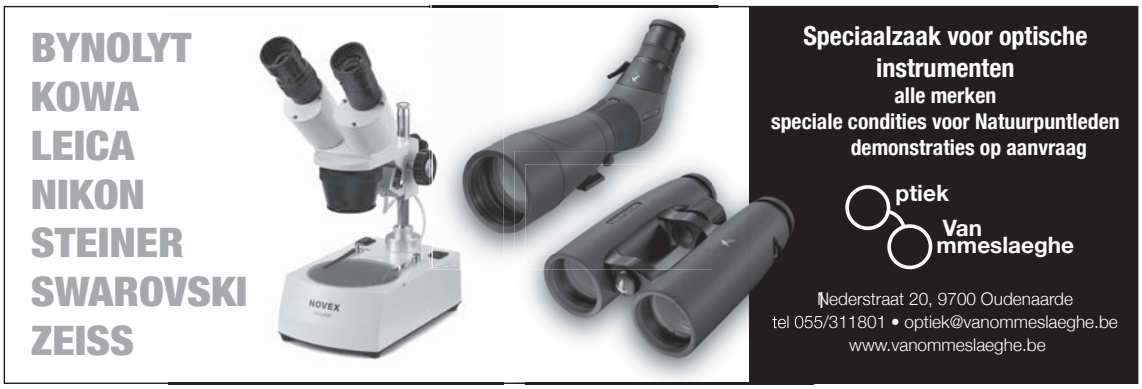

De schrik der mycofagen

Jo Buysse

De groene knolamaniet (*Amanita phalloides*) is wel de giftigste en meest gevreesde paddenstoel door de 'mycofagen', de fijnproevers die wel eens een schotel met wilde paddenstoelen lusten. Hij heeft nog wel een aantal andere kwaadaardige broeders in het amanietengeslacht waaronder de zeer zeldzame kleverige- en vroege knolamaniet de meest boosaardige zijn. (*zie ook het artikel 'Over Amanieten' van Eddy Saveyn in Meander 3-2010 blz. 24-25 of ga naar http://issuu.com/vlaamseardennenplus/docs/2010-3*). Elk jaar zijn er wereldwijd nog vele tientallen, zoniet honderden gevallen van vergiftiging met dodelijke afloop na het eten van de groene knolamaniet, niet alleen in landen waar consumptie van wilde paddenstoelen populair is, maar af en toe ook nog bij ons. Zo stierf nog in september 2010 een 61-jarige man in Nederlands Limburg aan de gevolgen ervan. 2010 was overigens een uitzonderlijk goed paddenstoelenjaar en daarmee gelijklopend een uitzonderlijk 'goed' jaar voor paddenstoelen-vergiftigingen, gelukkig niet altijd met zeer ernstige gevolgen. De groene knolamaniet is in onze streken niet zeldzaam, maar evenmin zeer algemeen. Men vindt hem onder diverse loofboomsoorten.

Vergiftigd worden door de groene knolamaniet moet vreselijk zijn. In 30 tot 50 gram of wellicht niet meer dan een halve paddenstoel zit al voldoende gif om een mens te doden. Om te beginnen gaat hij al heel 'venijnig' te werk doordat de eerste symptomen niet vroeger dan na 8, 12, 24 tot zelfs 48 uren optreden. Daardoor hebben de gifstoffen alle tijd om via het darmslijmvlies in het bloed te dringen en is vroeg ingrijpen via bv. een maagspoeling niet meer aan de orde. Die eerste symptomen komen onder de vorm van veelvuldig braken en overvloedige diarree met hevige buikpijn en darmkrampen. Dit leidt tot uitdrogingsverschijnselen. In de periode tussen 36 tot 72 uren na consumptie lijken de maag-darmstoornissen minder ernstig te worden. Men denkt dat herstel is ingetreden maar het tegendeel is waar. Bloedanalyse toont de eerste tekenen van leveraantasting. In een laatste fase, meestal na 3 tot 4 dagen, is de lever onomkeerbaar beschadigd, waardoor allerlei gifstoffen zich in het bloed kunnen opstapelen met verwardheid en coma tot gevolg. Ook de nieren worden aangetast.

Vandaag kent nog ongeveer 20 % van de vergiftigingen door groene knolamaniet een fatale afloop. Zij die het overleven herstellen nooit meer volledig. Door betere medische ondersteuning is het sterftecijfer wel sterk gedaald. Tot het midden van de 20ste eeuw lag het nog rond de 70 %. Bij kinderen leidt het eten van deze paddenstoel vandaag nog in 50 % van de gevallen tot de dood.

v.l.n.r.: groene knolamaniet (Gilbert De Ghesquière), kleverige knolamaniet (Geert Bleys), vroege knolamaniet (Wikipedia)

Beroemde slachtoffers

De talrijke gevallen van vergiftiging door groene knolamaniet over de eeuwen heen hadden niet allemaal te maken met vergissingen bij de paddenstoelenpluk. In veel gevallen ging het om moord. Eén van die beroemde gevallen is de moord op de Romeinse keizer Claudius in 54 n.C.. Die werd een schotel voorgezet met de lekkere keizersamaniet (*Amanita caesarea*), zo genoemd omdat het een geliefkoosd gerecht was bij Romeinse keizers. Maar die fatale keer waren er ook brokken bijgemengd van de groene knolamaniet. Claudius werd de volgende dag ziek, riep zijn lijfarts Xenophon die echter mee in

het complot zat en die hem, in plaats van te helpen, nog een flinke dosis van een ander gif toediende waarna Claudius spoedig stierf. De vrouw die dat bijzondere maal had laten bereiden was Agrippina, Claudius' vierde vrouw. Zij had een goede reden om zo vlug mogelijk weduwe te worden. Van de drie zonen uit haar eerder huwelijk had Claudius er al twee laten ombrengen. De derde, de later beruchte keizer Nero, werd op aandringen van Agrippina door Claudius aangeduid als troonopvolger ten nadele van zijn eigen zoon Britannicus. Hoe vlugger Claudius dus van het toneel verdween des te vroeger Nero op de troon kon pronken. Overigens werd ook Britannicus, potentiële rivaal voor de macht, een jaar later door Nero vermoord.

Een ander misdaadverhaal speelt zich af aan het begin van de vorige eeuw. Een zekere Girard, Franse makelaar in levensverzekeringen, zag in de groene knolamaniet zowat hét middel voor de perfecte moord. Andere 'instrumenten' waren, naast hemzelf, ook zijn vrouw, zijn minnares en verder een vriend, vadertje Theo genaamd en 'kenner' van paddenstoelen. Het gezelschap sloot vriendschap met rijke personen van ongeveer dezelfde leeftijd als zijzelf en zonder erfgenamen. Eens in het bezit van hun persoonsgegevens sloot Girard een levensverzekering af op hun naam waarbij hijzelf de begunstigde was. Naar het voorafgaand medisch onderzoek ging hij zelf of stuurde zijn vrouw of minnares. Daarna nodigde hij zijn slachtoffers uit op een diner en zette hun een flinke portie groene knolamaniet voor. Nietsvermoedend keerden ze na afloop naar huis om kort daarna te sterven.
Maar het gebeurde wel eens dat vadertje Theo zich vergiste en in plaats van de groene-, de minder giftige gele knolamaniet leverde. Dan mislukte het opzet.

Na vele 'successen' (men spreekt van tientallen slachtoffers) werd Girard overmoedig. Volgens sommige bronnen had hij op zeker ogenblik niet minder dan 4 levensverzekeringen afgesloten op naam van één enkele vrouw. Driemaal ging het goed maar de arts in dienst van de vierde verzekeraar vond het verdacht dat die kerngezonde vrouw die hij kort voordien had onderzocht zo plots was overleden. Toen hij een lijkschouwing eiste zag hij vanzelfsprekend een andere vrouw voor zich waardoor het bedrog uitkwam. Girard liep tegen de lamp, werd in 1918 ter dood veroordeeld maar stierf aan tuberculose voor het vonnis kon worden uitgevoerd. Zijn vrouw en minnares kregen levenslang.

In de literatuur wordt ook verwezen naar een ander beroemd slachtoffer van de groene knolamaniet in 1534, namelijk paus Clemens VII, de paus die in woelige tijden te maken kreeg met zowel Hendrik VIII en de afscheiding van de Anglikaanse kerk als met Luther en de Reformatie. Volgens sommigen kunnen bij de doodsoorzaak vraagtekens geplaatst worden omdat de ziekte die tot zijn dood leidde zowat 5 maanden aanhield wat niet past bij het beeld van een vergiftiging door groene knolamaniet. Dat kan uiteraard niet uitsluiten dat hij toch zou gestorven zijn aan de gevolgen van een paddenstoelenmaal.

Nog een bekend slachtoffer was Karel VI, Keizer van het Heilig Roomse Rijk en vader van de in onze streken goed bekende keizerin Maria Theresia. Na zijn dood raakten bijna alle Europese mogendheden nog maar eens slaags en begon de Oostenrijkse successieoorlog. Voltaire merkte daarbij op dat een schotel paddenstoelen het aanschijn van Europa had veranderd.

Twee te verwarren soorten op hout: links bundelmoskopje, dodelijk giftig, en rechts het eetbare stobbenzwammetje; foto's: Peter Van de Kerckhove

Vroegere behandelwijzen

Het kan niet verbazen dat door de eeuwen heen er koortsachtig werd gezocht naar een antigif of een behandelwijze om de fatale gevolgen van een maaltijd met groene knolamaniet tegen te gaan. De Griekse geneesheer Dioscorides die leefde in de eerste eeuw n.C. raadde een 'lavement met salpeteroplossing' aan of 'een aftreksel van bonenkruid' of nog 'een thee van marjolein'. Hij beweerde ook goede resultaten te kunnen behalen met een gerecht dat bestond uit 'kippendrek' (het moest verse zijn) 'met azijn en heel veel honing'. Het is niet verboden te vermoeden dat de patiënten na de eerste hap smeekten om een lepeltje honing meer... Gelukkig mocht men er ook nog wijn aan toevoegen. Rond dezelfde periode gaf Plinius de Oudere een recept dat naar zijn zeggen moest toelaten ook de meest giftige paddenstoelen te eten. Het volstond de schors, de bladeren en de bloesems van perenbomen in te nemen.

Dichter bij onze tijd, in 1897, was er een poging door een zekere A. Calmette van het Institut Pasteur in Rijsel om een serum te ontwikkelen. Hij vaccineerde konijnen, die iets beter het gif verdragen, door ze in te spuiten met extracten van groene knolamaniet. Hij slaagde erin de behandelde konijnen doses te doen verdragen waaraan 'verse' konijnen stierven.

In 1933 maakte een andere arts, R. Dujarric de la Rivière van het Institut Pasteur in Parijs, een serum door paarden in te enten, wat toeliet grotere hoeveelheden beschikbaar te hebben. Hij gebruikte daarvoor een mengextract van zowel groene-, vroege- als kleverige knolamaniet, het dodelijke trio. Het serum bleek efficiënt in die gevallen waar het tijdig kon worden toegediend. Maar de moeilijkheid lag in de beperkte houdbaarheid en in het feit dat het zelden op het juiste moment op de juiste plaats beschikbaar was.

Geïnspireerd door het experiment met konijnen stelde ene Limousin in 1931 een methode voor uit de categorie 'organotherapie'. Wellicht besloot hij uit het experiment van Calmette dat de konijnenmaag het gif van de groene knolamaniet wel goed moest verdragen. Ook dacht hij misschien dat een zekere konijnenintelligentie een rol speelde. Dat zou toch kunnen blijken uit de samenstelling van zijn recept dat de patiënt adviseerde om 3 verse konijnenmagen en daar bovenop de hersenen van 7 konijnen in te nemen, dat alles fijn gehakt. Aan het gebruiksklaar recept ging nogal wat slagerswerk vooraf.
We kunnen ons overigens de weerzin wel voorstellen die de patiënt met hevige braakneigingen zal gevoeld hebben om dit topgerecht door te slikken. Daarom stond Limousin later toe dat er ook nog confituur werd aan toegevoegd. Of het recept een heilzaam effect had mag betwijfeld worden. Wel is zeker dat het nog tot tenminste het midden van de vorige eeuw populair bleef in sommige uithoeken van Frankrijk. Hoe dan ook werden de bescheiden succesjes later volledig aan de werking van de confituur toegeschreven...

Therapie vandaag

Het is belangrijk dat vergiftiging door groene knolamaniet zo vlug mogelijk wordt herkend. Door in een vroeg stadium in te grijpen kan ernstige gezondheidsschade worden vermeden.

De Franse dokter Bastien toonde dit op spectaculaire wijze aan door tot tweemaal toe een groene knolamaniet op te eten voor de televisiecamera's. Zijn therapie bestond er onder meer in onmiddellijk grote hoeveelheden vitamine C en antibiotica in te nemen.
Snelle hospitalisatie is uiteraard altijd aangewezen. Bij zeer vroege detectie kunnen een maagspoeling of de inname van sterk absorberende actieve kool de redding betekenen. De vochthuishouding moet tot elke prijs gehandhaafd blijven. Verder bestaat de behandeling voornamelijk uit symptoombestrijding. Bloedtransfusies en intraveneuze inspuitingen met diverse stoffen behoren daartoe. Een echt tegengif bestaat niet. Maar geen enkele therapie kan nog baten wanneer de herkenning te laat gebeurt en lever en nieren ernstig werden aangetast. Levertransplantatie is dan dikwijls nog de enige remedie.

Bronnen

• Monceaux R. H.; La vie mystérieuse des champignons sauvages; Editions Stock 1966.
• Vermeulen H.; Weetjes en verhalen over paddenstoelen; Natuurpunt 2007.
• http://nl.wikipedia.org/wiki/Groene_knolamaniet
• http://www.botany.hawaii.edu/faculty/wong/bot135/lect19.htm

Week van het Bos - Bos zonder grenzen - zondag 9 tot en met 16 oktober 2011

Op 24 januari 2011 ging in New York het Internationaal Jaar van de Bossen van start. De Verenigde Naties willen hiermee het bos in de kijker zetten, overal ter wereld en voor alle lagen van de bevolking. Uiteraard doet de Week van het Bos mee! **Bos zonder grenzen** is de slogan waarmee we dit jaar van 9 tot en met 16 oktober het bos in trekken. Het wordt een editie om U tegen te zeggen.

Forest for people

Een jaar lang internationale aandacht voor bossen is niet zo verrassend. Ruim 1,6 miljard mensen zijn rechtstreeks afhankelijk van bossen voor hun dagelijks bestaan. Voor de overige 5 miljard bewoners van deze planeet dragen bossen in belangrijke mate bij tot hun welzijn. Ook in Vlaanderen zijn bossen nooit ver weg: als je 's ochtends een kopje koffie drinkt, op een warme zomerdag de koelte van een schaduwboom opzoekt, je gezellig bij een haardvuur nestelt, de kinderen duwt op de schommel, een fles wijn ontkurkt, de boekenkast afstoft …

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen (VBV) serveren in samenwerking met Natuurpunt en tientallen lokale organisatoren meer dan tweehonderd activiteiten. Je kunt er kennis maken met het belang van bossen en natuur in ons dagelijks leven, allesbehalve een ver-van-je-bed show!

Feestelijke opening

Op zondag 9 oktober opent Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur Joke Schauvliege de Week van het Bos in het Raspaillebos (Geraadsbergen). Tijdens deze gezinshappening kan je deelnemen aan een geanimeerde tocht vol boeiende activiteiten naar en in het bos. Het wordt een bijzonder bosfeest voor groot en klein. Welkom!

Afspraak: zondag 9/10 van 14u tot 18u, NMEC De Helix, Hoogvorst 2, 9506 Geraardsbergen (Grimminge).

Een postzegel voor het Internationaal jaar van de Bossen

Bpost nam stripauteur Renee Hausman onder de arm om speciaal voor het Internationaal Jaar van de Bossen een bos-postzegel te ontwerpen. Speciaal voor het openingsevenement in de Helix, installeert Bpost op zondag 9 oktober een postkantoor-voor-één-dag. Alleen daar en dan, kan je deze postzegel met een speciale stempel laten afstempelen. Een collectors item zowel voor postzegelverzamelaars als voor natuurliefhebbers!

Contact

De VBV is het permanente aanspreekpunt waar je terecht kan met al je vragen in verband met de 'Week van het Bos'.
Tel: 09/264.90.57 – 09/264.90.50
E-mail: weekvanhetbos@vbv.be
www.weekvanhetbos.be

Natuurbericht.be

Natuurbericht.be is een samenwerking tussen Natuurbericht.nl en Natuurpunt. Indien gewenst ontvang je dagelijks (of wekelijks naar keuze) een interessant natuurbericht in je mailbox.

Het is een dagelijkse (wekelijkse) nieuwsbrief over tal van onderwerpen: amfibieën & reptielen, insecten, paddenstoelen, planten, strand & zee, vissen, vlinders, vogels, zoogdieren en overig. Kortom iedere dag een boeiend en actueel natuurbericht. Een nieuwsbrief om meteen op in te schrijven.

Op onderstaand adres kunt u zich aanmelden voor de mailinglist van Natuurbericht. Na aanmelding ontvangt u periodiek een e-mail over de onderwerpen van uw interesse. U kunt op deze pagina aangeven over welke onderwerpen en met welke frequentie u de e-mails wenst te ontvangen: http://www.natuurbericht.be/content.php?id=4

Veel leesplezier!

TUINAANLEG
EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
Tel: 0497/43.01.79

HELP een teek!

Norbert Desmet.

Niet iedereen zal dezelfde nuance voelen, maar 2011 was een goed jaar voor de teken... In Wageningen, Nederland heeft men er dit jaar al meer gevangen dan het totaal in elk van de jaren 2007 t/m 2010 en het tekenseizoen is nog niet ten einde. Men vangt daar op 12 vaste locaties die men iedere maand bezoekt en waarbij men alle larven, nimfen, mannetjes en vrouwtjes telt. Noch de vorst tijdens de winter, noch de droogte in het voorjaar konden de teken blijkbaar beïnvloeden, want ze zijn talrijker dan ooit (zie grafiek hieronder).

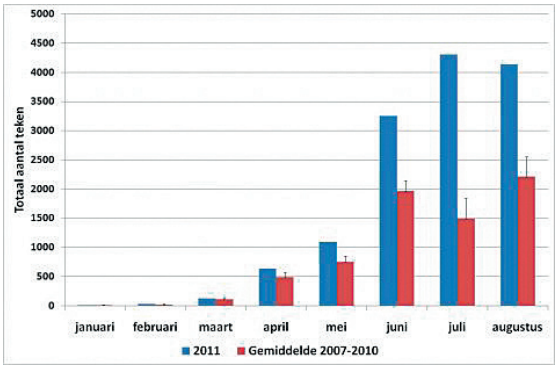

Gezien het risico op de ziekte van Lyme (besmettingsgraad reeds tot 4 % in Zwitserland, 1,5 % voor NL) is een woordje hier wel gepast. Het zijn vooral de nimfen die al eens bloed gedronken hebben bij een andere gastheer (meest een zoogdier, van muis tot ree e.a.) die ons kunnen besmetten met de *Borrelia* bacterie. Het grootste aantal teken wordt wel in augustus gevangen, maar ook in september en oktober zijn er nog vele actief! Teken komen bij ons voor in allerlei biotopen, ook in tuinen, maar meest in bossen met wat ondergroei van grassen en varens. Waarschijnlijk is er regionale variatie: zo had ik dit jaar reeds 18 beestjes die me wilden vergezellen, met steevast een paar supporters na bezoek aan de bossen in Wortegem en veel minder in de Vlaamse Ardennenbossen. Mogelijks is het voorkomen van ree een factor, want die zijn nu niet alleen meer in de Ardennen maar ook bij ons oa in de Wortegemse bossen en elders, stevig ingeburgerd.

Zoals de meeste onder ons al weten kan men die beestjes best snel weghalen, liefst binnen de 24 u maar beter nog rapper, voordat ze hun bacterie uitwisselen. Het probleem is dat men ze soms pas opmerkt als ze zich al stevig genesteld hebben. Jeuk ter plaatse trekt meestal de aandacht, en dan zijn vaak die 24 uren al voorbij. Dus inspecteren na je wandeling is best, ze lopen eerst over je kleren en vinden dan wel een kiertje (sluitende kleding is dus best) om zich dan vast te bijten in de liesplooi, ter hoogte van de broeksriem, in de oksels maar ik vond er ook al eentje op een ooglid tussen de wimpers...

Belangrijk is ze vakkundig te verwijderen: met een draaiende beweging en zonder vooraf (wel achteraf) te ontsmetten. Je kan dat met je nagels, maar beter na enige oefening met een tekenpincet of tekenlasso en... alles moet weg zijn!. Men verkoopt die bij de apotheker en dat zou in geen enkele rugzak voor buitengebruik mogen ontbreken. Belangrijk is ook dat je onthoudt/noteert wanneer en waar je gebeten bent omdat een grote lichtrode vlek rond de beet

Verschillende tekenstadia. Van links naar rechts: larve, nimf, mannetje en vrouwtje (foto: Fedor Gassner)

enige dagen/weken na de infectie vaak het eerste en enige teken is. Een bijkomend probleem is dat die roodheid bij een deel (20 %?) van de infecties niet optreedt en dat de ziekte dan soms pas in een gevorderd stadium zijn eerste symptomen toont, die dan erg 'gesluierd' kunnen zijn. Meestal zijn het zenuwaandoeningen (verlammingsverschijnselen) maar ook hart- en gewrichtsstoornissen kunnen het gevolg zijn. Dus bij twijfel vlugger naar de dokter voor medicatie (antibiotica) en opvolging, want de gevolgen kunnen echt ernstig zijn, gaande van algemeen onwelgevoel tot verlamming... Dokters kijken vaak over de diagnose heen, zeker als ze niet weten dat je een 'buitenloper' bent.

Naar het schijnt kan je de beestjes ook noteren op waarnemingen.be, al dan niet met een fotootje. Maar misschien is er wel enige vervaging aangewezen rond de juiste plaats... waar ze zich nestelden natuurlijk. En beter is om tegelijk via Google en co zich goed te informeren: Lyme ziekte intikken en lezen.

Afbeeldingen zijn ook te bekijken in:
http://www.natuurbericht.be/?id=6565&Eid=8300

Toetreding NP Herzele tot Vlaamse Ardennen *plus*

Chris De Smedt

Waarom Natuurpunt Herzele aansluit bij VA+

Toen Natuupunt Herzele vijftien jaar geleden opstartte, was dat vooral met de uitdrukkelijke intentie het kleine, maar zeer waardevolle bronbos in Sint-Antelinks (Duivenbos) te laten beschermen en dat kwetsbare stukje natuurgebied een duurzame toekomst te geven. Uiteraard heeft de afdeling nooit nagelaten om zich in te zetten voor het behoud van natuur en landschap in de rest van de gemeente Herzele. De kern bleef echter altijd de zorg voor het Duivenbos. Een organisatie als Natuurpunt draait op vrijwilligers, mensen die gebeten zijn door de natuur en naast hun beroepswerkzaamheden onbaatzuchtig (veel) tijd investeren in natuurbeheer en –ontwikkeling. Dat is niet anders in Herzele, met als gevolg dat er soms keuzes moeten worden gemaakt. Het natuurreservaat het Duivenbos in Sint-Antelinks is de kernopdracht van Natuurpunt Herzele. Maar de wereld verandert, het landschap verandert, natuurbeheer evolueert mee met de globalisering. Denk maar aan de vele Europese richtlijnen zoals de Europese habitatrichtlijnen (1992) en bij uitbreiding aan Natura 2000, evenals de Europese landschapsconventie (2000). Als er iets is waar de natuur geen baat bij heeft, dan zijn het eilandjes. Daarom heeft het als lokale afdeling ook geen zin om binnen de lijntjes van het eigen reservaat te blijven kleuren. We worden dagelijks geconfronteerd met tal van bedreigingen of schending van natuur en landschap zowel in als buiten het reservaat. Die problemen zijn niet eigen aan Herzele, maar gelden jammer genoeg ook in de rest van de Vlaamse Ardennen. Wie is er nooit geconfronteerd geweest met het verdwijnen (vernietigen!) van prachtig braamstruweel of historische meidoornhagen? Allicht zijn er afdelingen die in het verleden, nu of in de toekomst te maken krijgen met het ondoordacht inplanten van mega windturbines (zoals in Herzele in de buurt van het Duivenbos). En wat met de toekomst van onze holle wegen waar landbouwwerktuigen en quads letterlijk of figuurlijk diepe sporen en kale bermen nalaten? Zijn het geen bekommernissen van ons allemaal? En waarom zouden we niet van elkaar leren. 'Schaalvergroting' betekent niet dat Natuurpunt Herzele haar eigen kernopdracht uit het oog zal verliezen, integendeel. Het besef dan men zeer alert moet blijven in zijn eigen reservaat, is er meer dan ooit. De samenwerking met VA+ heeft vooral met ervaringsuitwisseling te maken ... en natuurlijk ook met dit boekje Meander dat wij vanaf nu ook vier keer per jaar in onze brievenbus krijgen. De leden van Natuurpunt Herzele kunnen hun horizonten verruimen en ook deelnemen aan activiteiten elders in de Vlaamse Ardennen. Het bestuur van Natuurpunt Herzele houdt er echter aan om op zijn minst twee keer per jaar haar eigen leden persoonlijk aan te schrijven. En we rekenen erop dat we jullie zien op onze eigen activiteiten.

Gids Guido Tack *foto: Johan De Neve*

Om de aansluiting bij VA+ te vieren, gaan wij op zondag 16 oktober op bezoek bij Guido Tack voor een wandeling in Bos t'Ename. Iedereen is welkom. Start aan de kerk van Ename om 14u15.

We delen in de vreugde van

- Guido Tack en Sylvie Decoster bij de geboorte op 27 juni 2011 van hun dochtertje Martha.
- Patrick en Heidi Hoste Vanheuverswyn en ouders bij de geboorte op 25 augustus 2011 van hun zoontje en kleinkind Lars.

De Mediawatcher

Nieuwe vleermuis
In Wallonië werd een nieuwe vleermuissoort ontdekt: de *Myotis alcathoë* of de nimfvleermuis. Deze soort werd eerst met de batdetector waargenomen, later kon een vangst van het dier de determinatie bevestigen. (De Morgen, 04-08-2011)

Nieuwe vis
Twee vissers op het kanaal Schoten-Dessel vochten afgelopen zaterdag twee uur met hun hengel tot ze uiteindelijk een reuzenmeerval van 2 meter en 80 à 100 kilo op de oever kregen. Waterbioloog Rudi Yseboodt: "Tot tien jaar geleden was de Europese meerval bij ons feitelijk uitgestorven. Deze joekel bewijst nu onze waterzuiverheid. De vangst is een symbool, vergelijkbaar met de terugkeer van de wolf in Europa." (HLN, 24-08-2011)

Europese meerval *foto: DirkJan Dekker IVN gids*

Onverwacht gevolg van een steenmarter
Gelovigen in het Nederlandse Doetinchem krabden zich eens achter de oren toen hun kerk geteisterd werd door een vlooienplaag. Als schuldige werd de steenmarter aangeduid. Aangezien de vlooien de verdelgingsdienst weerstonden verhuisden de kerkgangers naar een nabijgelegen kerk. (De Morgen, 18-08-2011)

Opgepast: ijsbeer
In het hoge noorden van Noorwegen doodde een ijsbeer een Britse schooljongen, vier anderen geraakten gewond. (06-08-2011)

Opgepast: muggen
Volgens het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen duiken steeds meer exotische muggen in ons land op. Het Franse ministerie van Gezondheid doet er alles aan om één van die soorten, de Aziatische tijgermug, terug te dringen omdat ze gevaarlijke ziektes overbrengt. (06-08-2011)

Opgepast: algen
Langs de Bretoense kust stierven tientallen everzwijnen door de giftige groene algen in de slikken en schorren. Dat er zo veel algen groeien wordt veroorzaakt door de enorme hoeveelheden mest die de boeren in de streek in zee dumpen. (29-07-2011)

Opgepast: kauwen
Fruittelers vragen een versoepeling van de bestrijding van de kauwen die volgens hen steeds meer oogst vernielen. Directeur Jan Rodts van Vogelbescherming Vlaanderen zegt begrip te hebben voor de fruittelers, maar betwijfelt of afschieten een efficiënte oplossing is. "Misschien is er een tijdelijk effect, maar uit wetenschappelijk onderzoek weten we dat afschieten niet populatieregulerend werkt." Daarom stelt hij voor dat fruittelers investeren in netten boven de boomgaarden. (Vilt nieuwsbrief, 18-08-2011)

Glyfosaat
Greenpeace beweert dat onkruidbestrijdingsmiddelen op basis van glyfosaat (zoals Roundup) een ernstig gevaar kunnen betekenen voor volksgezondheid en milieu. Uit een analyse van recent wetenschappelijk onderzoek besluit de milieuorganisatie dat glyfosaat onder meer in verband kan gebracht worden met aangeboren afwijkingen en kanker. Greenpeace vraagt een herbeoordeling van het middel. Sinds de introductie van genetisch gemodificeerde gewassen met ingebouwde herbicidetolerantie – de zogenaamde Roundup Ready gewassen – is het gebruik van glyfosaat in de industriële landbouw dramatisch toegenomen", beweert de milieuorganisatie. (Vilt nieuwsbrief, 11-08-2011)

Instrument drukt waarde van bos en natuur in geld uit
De maatschappelijke waarde van bos en natuur kan voortaan op een gebruiksvriendelijke manier berekend worden via de natuurwaardeverkenner. Het rekeninstrument is beschikbaar op de website http://rma.vito.be/natuurwaardeverkenner/. Met de natuurwaardeverkenner kan bijvoorbeeld bepaald worden hoeveel euro de CO_2-opname van een bos waard is. Ecosysteemdiensten zijn diensten die het ecosysteem aan de mens leveren en een maatschappelijke meerwaarde hebben, zoals het opvangen van fijn stof, het voorkomen van overstromingen, klimaatregulering, geluidsbuffering of het bieden van de gelegenheid tot recreatie. Met de natuurwaardeverkenner kan de maatschappelijke

waarde van natuur dus beter gekwantificeerd worden. "Zo kan je de externe effecten op natuur op een gelijke, monetaire basis afwegen tegen andere kosten en baten van grote (infrastructuur)projecten", klinkt het. (Vilt Nieuwsbrief, 12/09/2011)

Mag het iets meer zijn?
Als een natuurgebied als reservaat wordt erkend, kunnen erkende terreinbeherende verenigingen subsidies krijgen voor de inrichting en het onderhoud ervan. Vorig jaar werd slechts één natuurreservaat van 58,9 hectare erkend, terwijl in de beleidsbrief Leefmilieu voor 2011 400 hectare werd vooropgesteld. In 2009 werden drie natuurgebieden (426,8 hectare) erkend of uitgebreid en het jaar daarvoor vijf (809 hectare). Eerder raakte al bekend dat de Vlaamse overheid in 2010 met 882 ha sinds 1997 nog nooit zo weinig natuurgebieden zelf had aangekocht. (Vilt nieuwsbrief, 17-06-2011)

VLM vergoedt boeren voor agrarisch natuurbeheer
Landbouwers die met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) een beheerovereenkomst sloten met startdatum 1 april werden op 27 juni uitbetaald. In totaal werd een bedrag van ruim 335 000 euro uitbetaald. Met de vergoedingen ondersteunen Vlaanderen en Europa landbouwers die investeren in agrarisch natuurbeheer en in een leefbaar platteland. Op 10 jaar tijd sloten in heel Vlaanderen al 4200 landbouwers een beheerovereenkomst af met de VLM, goed voor een bedrag van 63 miljoen euro. (Vilt nieuwsbrief, 28-06-2011 en 29-06-2011)

Verplicht EU natuurdoelstellingen op 5% landbouwareaal?
De Europese commisie werkt aan een voorstel voor een ander landbouwbeleid. Er komen extra maatregelen om de landbouw groener te maken. Uit het voorstel van de Europese Commissie voor de meerjarenbegroting 2014 tot 2020 is bekend dat 30 procent van de directe inkomenssteun voor landbouwers verbonden zou worden aan ecologische inspanningen. Volgens Agra Europe wordt dat onder meer ingevuld met een verplichting voor de landbouwer om op vijf procent van zijn areaal ecologische doelstellingen na te streven, bijvoorbeeld met kleine landschapselementen of ecologisch waardevolle perceelsranden. (Vilt nieuwsbrief, 10/08/2011)

Slecht resultaat
Sinds het begin van de vorige eeuw zijn 19 van de 67 vlindersoorten die in Vlaanderen voorkwamen, uitgestorven. Slechts 23 soorten zijn momenteel niet in gevaar, zo blijkt uit de 'rode lijst' van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Opvallend is ook de sterke achteruitgang van enkele voorheen algemene soorten zoals de argusvlinder en de citroenvlinder. Het INBO bestempelt vermesting, een afname van het aantal bloemen en de steeds verdergaande versnippering van het Vlaamse landschap als de voornaamste oorzaken. (Vilt nieuwsbrief, 04-07-2011)

Er is ook goed nieuws...
Dankzij de campagne 'Bos voor Iedereen' van Natuurpunt komen er binnenkort minstens 200 000 bomen bij in Vlaanderen. Dat heeft de natuurvereniging gemeld. Al sinds april wordt bij bedrijven en particulieren geld ingezameld, om gronden aan te kopen waar toegankelijke bossen kunnen worden aangelegd. Natuurpunt zelf zorgde voor 100 000 bomen, de bedrijven deden daar nog eens 60 000 exemplaren bij en particulieren 40 000. (HLN, 26-08-2011)

Trage weg *foto: Filip Keirse*

We delen in de rouw van

De familie van Dr. Sophie De Biscop, cardiologe in het A.Z. Jan Palfijn, geboren op 24 december 1957 en overleden op 5 augustus 2011. Zij was lid van de afdeling Deinze *plus*. De familie De Biscop liet in hun kasteelpark gedurende vele jaren de controle van nestkasten toe.

Dr. Peter Van Bael en familie bij het overlijden van zijn echtgenote Rika Decock. Rika was sinds kort een enthousiaste natuurgids. Peter en Rika waren ook al jaren trouwe deelnemers aan de groepsreizen van Natuurpunt.

Aankondiging van een vogelrijke Turkijereis in het paasverlof 2012

Jacques Vanheuverswyn

Vanaf de Zwarte Zee, in het midden van Turkije, steken we per bus door naar de Middellandse Zee. De vermoedelijke vertrekdatum zal 1 april 2012 worden en terugkeer op 12 april 2012. We onderhandelen momenteel omtrent de vluchten met Pegassus airlines. De 4 vluchten zullen ongeveer 325 euro per persoon bedragen, maar pas in oktober zal een definitieve prijs bekend zijn... Voor de hotels moet de zoektocht nog beginnen omdat we eerst een zeer vogelrijk programma bij elkaar proberen te brengen, waarvan de samenvatting hieronder.
Voor de rest zullen we zoals in 2010 weer de bus van start tot aankomst hebben en de begeleiding van Yusuf Yelkenci, de goed Nederlands pratende gids.
We hopen vrij spoedig 35 personen te hebben zodat we zeker zijn dat onze groepsreis kan doorgaan tegen een zo goedkoop mogelijke prijs. De totaalprijs hopen we rond de 1150 tot 1250 euro per persoon op basis van een tweepersoonskamer te kunnen bepalen. Pas tegen november zal ook hierover meer duidelijkheid zijn, eenmaal de hotels vastgelegd.

Cappadocië *foto: Jacques Vanheuverswyn*

Het bijna definitieve programma:
- Dag 1: Vlucht Brussel -via Istanbul- naar Samsun.
- Dag 2: Bezoek Aan Bafra (Kızılırmak Delta).
- Dag 3: Bezoek aan Çarşamba Delta.
- Dag 4: Vertrek naar Çorum. Onderweg bezoek aan Merzifon-Suluova.
- Dag 5: Vertrek naar Cappadocië. Bezoek aan Hattusas opgravingen (interessant voor flora). Onderweg bezoek aan Seyfe meer. Aankomst Cappadocie.
- Dag 6: Wandeling in Ihlara vallei. 's Middag korte rondleiding Cappadocië. Dit wordt landschappelijk zeker een hoogtepunt!
- Dag 7: Bezoek aan Sultansazlığı meer-Moeras.
- Dag 8: Vertrek naar Silifke.
- Dag 9: Vertrek naar Adana. Bezoek aan Göksu Delta. Aankomst Adana.
- Dag 10: Bezoek Aan Akyatan Delta.
- Dag 11: Bezoek aan Yumurtalık-Akyayan Delta.
- Dag 12: Vertrek Adana-Istanbul-Brussel.

Hoe inschrijven? Je bent ingeschreven van zodra je per e-mail meldt dat je mee wilt gaan. Hierna zal je bevestigd worden dat je mee kunt en dan pas kan het voorschot van 200 euro per persoon overgemaakt worden aan Natuurpunt Scheldevallei, op rekening BE73 8912 5400 9260 met vermelding 1ste voorschot Turkijereis 2012.

E-mail: Jacques.Vanheuverswyn@pandora.be.

In Limoniet...

Het was een eind wachten op Limoniet, het tijdschrift van en door de werkgroepen. Door allerlei redactionele en technische problemen kende het uitbrengen van Limoniet 2010 een lange lijdensweg, maar inmiddels ligt hij bij ruim 270 lezers in de postbus. Ondanks de vertraging zijn we als redactie toch fier om jullie in dit nummer enkele boeiende artikels voor te schotelen door mensen uit de regio die actief zijn in één van de werkgroepen. Een greep uit de artikels.

Meeuwen
De slaapplaats van meeuwen op de Callemoeievijver te Nazareth wordt nauwgezet opgevolgd door de Vogelwerkgroep, in het bijzonder door Nico Geiregat. Hij stelt in zijn boeiend artikel de resultaten voor van ruim 10 jaar avondlijke tellingen aan deze vijver. Tijdens deze tellingen werden maar liefst 13 soorten meeuwen gezien die allen besproken worden. Het artikel behandelt vooral de algemenere soorten waarbij sterke relaties worden gevonden tussen het aantalverloop en temperatuur en waarbij aan de

hand van individueel herkenbare exemplaren iets over herkomst en plaatstrouw kan gezegd worden. Dit artikel moet je gelezen hebben indien je deze winter overweegt om een kijkje te gaan nemen aan de Callemoeie, maar is vooral een prachtig resultaat van jarenlange volgehouden inspanning in het veld.

Grote mantelmeeuw *foto: Walther De Munter*

Alpenwatersalamander *foto: Gerard Mornie*

Salamanders

De bescherming van amfibieën kent de laatste jaren flink wat belangstelling. Denken we maar aan de talrijke paddenoverzet acties en de veelvuldige aanleg van poelen. Om de effectiviteit van deze soortbeschermingsmaatregelen in te schatten, is inventarisatie en monitoring onontbeerlijk. In deze bijdrage kan je de resultaten lezen van de inspanning van verschillende vrijwilligers uit de regio Vlaamse Ardennen *plus* die onderzoek hebben verricht naar de toestand van onze land- en watersalamanders. In een eerste artikel van Ilf Jacobs, Norbert Desmet en Johan Cosijn wordt het voorkomen van de vuursalamander, een typische soort van onze oude bossen, nauwkeurig in kaart gebracht, en wordt ingegaan op zijn ecologische eisen. In een tweede bijdrage van Gerald Louette, Geert De Knijf en Robert Jooris werd de aanwezigheid van watersalamanders in onze regio in een groot aantal poelen onderzocht. De verzamelde gegevens werden vergeleken met een vroegere grootschalige inventarisatiecampagne, en verschillen in voorkomen van de verschillende soorten geduid. Hoe zit dat nu eigenlijk met de vinpootsalamander in onze regio en gaan alle soorten er op achteruit? Beide onderzoeken geven ten slotte aanbevelingen naar de toekomst om het behoud en herstel van salamanderpopulaties te versterken.

Zomerklokje

Van sneeuw- en lenteklokjes hebben we een idee hoe ze eruitzien, maar al gehoord van het zomerklokje? Deze grote broer onder de klokjes is een Vlaanderen een echte zeldzaamheid, belandde op de Rode Lijst en is bovendien een wettelijk beschermde soort. De belangstelling voor de soort werd ingegeven door de 'herontdekking' van twee populaties in onze regio. In het artikel van Jo Packet komen we wat meer te weten over de zoektocht naar het zomerklokje in onze regio. Wat weten we over deze soort en is onze regio als belangrijk te beschouwen voor het verdere voortbestaan van het zomerklokje in Vlaanderen? Hoe zijn de populaties eraan toe en zijn ze duurzaam?

Verder kan je in Limoniet nog artikels lezen over zeldzame vieze beestjes in de bossen van de Vlaamse Ardennen (Jan Van Uytvanck en Wim Decock), een uitgebreid artikel en achtergrondinformatie over bramen en de Bramentuin te Schorrisse (Ronny De Clercq) en een uitgebreid verslag van de beheerexcursie in het Burreken met nadruk op de evaluatie van de jaarrondbegrazing op sommige percelen (Dirk Van den Berghe).

Wie lid is van Natuurpunt kan een abonnement nemen op Limoniet voor 8 euro. Niet leden betalen 10 euro. Betalen van het abonnement kan door overschrijving op het rekeningnummer 891-2540884-76 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus met vermelding Limoniet

Op stap met de familie Bolov

Norbert Desmet

Eerst ons wat afkortingen eigen maken: BOLOV = bovenlokaal overleg, SBZ = speciale beschermingszone, IHD = instandhoudingsdoelstellingen, ANB = Agentschap voor Natuur en Bos.

Het is wat druilerig weer op 17 juni voor de kennismaking met plannenmakerij op hoog niveau. De Vlaamse overheid heeft beslist een overlegplatform (BOLOV) te maken waarin men eerst achter de bureau's en later met allerlei 'buitenvolk' zijn zegje kan doen over hoe onze ruimtelijke structuur er in de toekomst kan uitzien en ook hoe men tegemoet komt aan de instandhouding van een minimum? aan biodiversiteit (IHD). Men doet dit op verschillende plaatsen in Vlaanderen en dus ook in onze Vlaamse Ardennen als SBZ. Inspraak, magisch woord waar men een invulling wil aan geven vanuit de overheid, daardoor aangezet door Europa en tot nu toe met Vlaanderen niet als beste leerling van de klas. Ann van ANB moet alles in goede banen leiden, een vrouw, een geruststelling? Wat charme kan wel nodig zijn in die doelgroep die geselecteerd lijkt uit de macho-mannenwereld van jagers, landbouwers van BB en/of ABS, (bos)eigenaars en bossenwerkgroep, ambtenaren van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) al dan niet in uniform. Daartussen, wat stilletjes, ondergetekende. Ik ben er een beetje als Chinese vrijwilliger wegens deze activiteit op een weekdag. Met dank aan mijn eindeloopbaan-job, want wie kan zich anders zomaar een dagje vrij maken (je voelt als lezer een eerste vleugje kritiek, ja toch). En toch, het was de moeite… of misschien ook niet?

Het Elenebos op de grens Kluisbergen-Maarkedal is de eerste ontmoetingsplaats tussen de verschillende 'actoren'. Men koos voor dit gebied wegens habitatrichtlijngebied (SBZ) met dus enige Europese opdrachten. Zo was een van de knelpunten dat de afdamming van een beekje ten voordele? van de vuursalamander geweigerd wordt omwille van verstoring biotoop voor de bronlibel. Dat was in onze winkel maar daarnaast waren er pittige discussies over bosbeheer (ANB/jagers), erosie (landbouwers), schaduwzijde bos (bosbeheerders en landbouwers). Moeten goede bosranden met overgangsvegetaties in het bos aangelegd worden, of op de akkers of gedeeld tussen beide… Daar komt men zo maar niet uit, een kwestie van compensaties, financies… En dan de erosie, heet hangijzer in onze heuvelende streek met zware impact op natuurwaarden maar tevens ook met kosten voor de maatschappij (ruimen grachten, waterlopen, overstromingsschade…) weeral centen.

Dan worden we allen verkast naar Maarkedal,met een tussenstop bij een jagersinitiatief. Hier toont men hoe ze een impact kunnen hebben door natuurinrichting op akkergrond met de aanleg van houtkanten, graanranden en een hoogstamboomgaard. Het valt op dat de uitgangspositie toch nog serieus verschilt met de onze, bv. in soortkeuze en maaibeheer (verschraling?). Maar de uitwisseling leek vruchtbaar en er was zelfs een echte roofvogeluitkijkpaal en de geelgors is er broedvogel. Knelpunten zijn uitwaaiende distels en de opduikende essenziekte (via plantgoed?).

Daarna bezoeken we delen van het Burreken waar Ronny en Dirk de gelederen kwamen vervoegen voor de natuurverenigingen, want daar heeft Natuurpunt een dikke vinger in de pap. De eerder gespreide bossen geven een andere problematiek, gaande van inwaai van meststoffen tot recreatieve verstoring, te veel? populier, waterproblematiek. Hier dient zich de discussie aan rond afsluiten en onderhouden van wegen, zonering van recreatie naar minder kwetsbare gebieden. Al bij al mooie verwezenlijkingen met ook een geelgors, uiteraard.

We bollen uit, veel te laat op ons schema op de boerderij, waarbij we door de uitleg van vader en zoon een andere kijk krijgen hoe veehouderij wel een link naar betere natuur kan zijn. En waar bij een glaasje, aangeboden door organiserend ANB, zoals gewoonlijk de plooien glad gestreken worden.
Het is een lovenswaardig initiatief, dat wel, maar het water tussen de verschillende partijen is diep en waarschijnlijk de schatkist steeds leger om tegemoet te komen aan de noodzakelijke herstel/beschermingskosten en Europese voorschriften (IHD). En dan te bedenken dat het 40 jaar geleden hier nog gewoon goed was op vlak van biodiversiteit op akkers en in bossen. Het is erg snel ten onder gegaan en sommige partijen kunnen maar niet aanvaarden dat ze boter op het hoofd hebben en zijn dan nog bovenmaats vragende partij naar centen

van de gemeenschap ook. Economie botsend met ecologie, hier nog met enige vriendelijkheid tussen de familieleden maar hoe men dat aan de top van de familie BOLOV zal oplossen is andere koek…

Meer lezen? www.natuurpunt.be/natuurdoelen.

Voor wie een feromoontje?

Norbert Desmet

Door een platte batterij een zeldzame kever vinden, het kan… 15 juli 2011, afspraakpunt om 14u30 aan het zwembad, Kluisbos, maar een van de deelnemers heeft letterlijk een platte batterij, zijn auto natuurlijk… Dus verplaatsen we ons nog vlug even naar de feromonenval verder in het reservaatbos. Peter heeft die opgesteld in de hoop de zeldzame kniptor 'roeste Elator', (*Elator ferrugineus* in het Latijn) te vangen. Geen resultaat echter en bij het verplaatsen van de val (een plastiekfles met omgekeerde kop als trechter) valt het kleine potje met feromonen even op de grond. De geurstof zit in een klein proefbuisje waar het door een klein gaatje geleidelijk kan ontsnappen, geen erg dus, vlug oprapen en weer in de fles. Klus geklaard, op naar het afspraakpunt.

ook van feromonen wordt een redactielid lyrisch (zie p. 7)

Wie weet dat zo een feromoon
gemaakt op mensenmaat
in menige mensendroom
ongekende horizonten laat…

We staan wat te kletsen in afwachting dat Xavier arriveert en plots bromt daar iets rond Peter zijn hoofd, 't zal toch niet waar zijn he, een kever… Insectennet vlug uit de auto maar, o ramp, de eerste slag is mis… en meestal keert het 'target' niet meer terug. Niet zo ons brombeest dat maar rond Peter blijft toeren. Hij valt duidelijk in de smaak… d.w.z. dat feromoon is ongemeen sterk! Tweede maal is raak, potje, foto en verbazing alom, 'roeste elator' zit in de val!

Elator ferugineus is een relatief grote kniptor (17-24 mm), die leeft in oude bossen in vermolmd hout. Nogal variabel van kleur, maar steeds met roestbruin bij de mannetjes op de dekschilden, eerder bruin bij de vrouwtjes. Ze hebben een borststuk met twee scherpe zijdelingse uitsteeksels, zwarte poten en sterk getande voelsprieten. De larven leven van wormen en larven van andere kevers in vermolmd hout van es, beuk en olm. Men geeft de soort een grote waarde als indicator van rijkere bossen en de verwachting in onze recente bosreservaten is dan ook groot. Het Kluisbos met zijn 60 ha bosreservaat beantwoordt in ieder geval nu aan deze voorwaarde. Naast insecten en planten zijn ook een aantal paddenstoelen goede indicatoren en ook op dat vlak scoren onze Vlaamse Ardennenbossen niet slecht.

Planten in de kijker

Adelin Goedefroot

De Heemkundige kring **Huizingouw vzw en Natuurpunt afdeling Zingem** hebben het voorrecht en de kans om een activiteit te organiseren, waarop plantendeskundige Prof. dr. Marcel De Cleene een geïllustreerde lezing komt geven over plantengemeenschappen, in het bijzonder over hun impact op de menselijke samenleving. Het hoge aanzien van antieke cultusplanten zindert vandaag de dag nog voort in ons hedendaags taalgebruik (o.m. 'hout vasthouden', 'slapen als een roos'), de plantensymboliek (rozen, lelies, immergroene planten op kerkhoven) en zelfs in cultussen (wierook, palmtakjes, hosties…). Planten als dragers van cultuur of de stille kracht van rituele planten is het gegeven waarover de professor ons zal onderhouden. Na een korte inleiding over het animistisch denken van de heidense mens, worden aan de hand van een beamerpresentatie tal van voorbeelden gegeven van het hedendaags gebruik van planten in de symboliek, mythologie en cultus. De erfgoedbewaarders van de heemkundige kring en natuurpunt wordt deze unieke gelegenheid aangeboden tot het inwinnen van informatie over en een beter inzicht krijgen in de rijkdom van het plantenrijk.

Info: Prof. Marcel De Cleene schreef samen met Marie-Claire Lejeune het Compendium van Rituele Planten in Europa (1 ed. 1999; 4de druk 2008) een turf van 1454 pagina's). In 2008 verscheen van zijn hand 'De Plantencode' bij het Davidsfonds.
Hij legt nu de laatste hand aan een referentiewerk over dieren als dragers van cultuur.

De activiteit zal plaats vinden in het GOC De Griffel, Ouwegemsesteenweg 90, 9750 Zingem-Ouwegem, donderdag 10 november 2011 om 19u30.

Zaterdag 15 oktober 2011 om 20u in zaal Amigo te Heurne

Turkije heeft meer te bieden dan het zomers toerisme

door Jacques Vanheuverswyn

Naast prachtige Griekse en Romeinse cultuur zijn altijd wel vogels, planten of reptielen in de buurt. Voor de pauze neem ik jullie mee op 3 reisjes in krokus-, paas- en herfstverlof vanuit Antalya met bezoek aan Cappadocië. Na de pauze volgt een reisimpressie over de afdelingsreis in het paasverlof 2010 van Antalya tot Istanbul met bezoek aan enkele natuurreservaten onderweg.

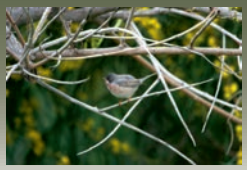
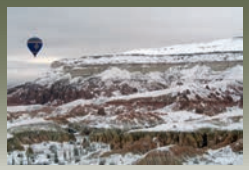

Zaterdag 19 november 2011 om 20u in zaal Amigo te Heurne

Een trip naar het Noorden

door Bart Heirweg, Wouter Pattyn en Bernard Van Elegem

Bart, Wouter en Bernard brengen je op deze winteravond aan de hand van verschillende korte reeksen heel uiteenlopende impressies van de landschappen, vogels en zoogdieren uit het Noorden. De reis naar het Noorden begint met enkele woeste landschappen uit Engeland. Vervolgens komt de Scandinavische natuur in al zijn facetten aan bod. Je kan er genieten van de spectaculaire beelden van grillige rotskusten, de najaarspracht van de taigabossen en de toendra, kraanvogelformaties, beren, vliegende eekhoorns, haakbekken, roodkeelduikers en nog veel meer. De avond eindigt met de onaardse landschappen van IJsland. Je krijgt er aangespoelde ijssculpturen op het strand te zien, evenals vulkanische landschappen met een adembenemend kleurpalet en harlekijneenden in kolkende beken. Een niet te missen programma dus!

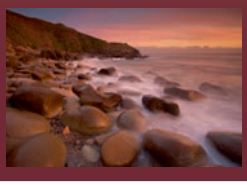

4

9de jaargang nr. 4 oktober-november-december 2011

afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773

België-Belgique
PB
GENT X
3/0450

Meander

driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67 9800 Deinze tel. 09/386.38.95

Zaterdag 17 december 2011 om 20u in zaal Amigo te Heurne

Noorwegen, van de Noordkaap, over de Lofoten en via de fjorden, naar de Zuidkaap

door Jeroen en Lies Vanheuverswyn-De Mol

Verslag van een 25-daagse reis door Noorwegen langsheen het noordelijkste puntje van het Europese vasteland, idyllische stranden, authentieke vissersdorpjes, talrijke vogels, indrukwekkende fjorden, reusachtige gletsjers, ontelbare bruggen en zoveel meer… Kortom, een tocht doorheen prachtige en afwisselende landschappen!

